

”TÄTI TUO KIRKOSTA ILTASATUKIRJAN”

Tutkimus 4-vuotiaille suunnatuista onnittelukäynneistä

Lahden seurakuntayhtymässä

Netta Heinonen w17094

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalialan suuntautuminen

Sosionomi (AMK) – diakoni

TIIVISTELMÄ

Heinonen, Netta. ”Täti tuo kirkosta iltasatukirjan” – Tutkimus 4-vuotiaille suunnatuista onnittelukäynneistä Lahden seurakuntayhtymässä. Järvenpää, Syksy 2013. 71 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virankelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä mieltä Lahden alueen 4-vuotiaiden perheet olivat seurakuntien tekemistä onnittelukäynneistä. Tutkimus koskee Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kastettuja 4-vuotiaita ja heidän perheitään. Tutkimus toteutettiin maaliskuussa 2013 perheiden koteihin postitetuilla kyselylomakkeilla. Lomakkeissa oli valmiita vastausvaihtoehtoja sekä tilaa avoimille vastauksille. Perheiltä saadun palautteen perusteella seurakunnissa arvioidaan, vastaako työmuoto enää lapsiperheiden tarpeisiin ja tarvitseeko sitä tekevien vapaaehtoisten perehdytystä kehittää.

Kolmisivuisia kyselylomakkeita lähetettiin 335, joista 75 palautui. Palautuneiden lomakkeiden analysoinnin apuna käytettiin SPSS-ohjelmaa sekä lomakkeista nousevien aiheiden mukaan jaottelemista. Valmiit vastausvaihtoehdot antoivat tilastoitavaa tietoa ja avoimet vastaukset taas kokemusperäisempää. Selkeimmin esille nousevia tuloksia olivat Raamatun mieluisuus lahjana, tekemättömät käynnit ja se, ettei isoa osaa käynneistä oltu sovittu etukäteen.

Onnittelukäyntien tarpeellisuus jakoi perheiden mielipiteitä. Lapsiperheiden elämä on kiireisempää kuin ennen, jolloin hyvän ajan sopiminen onnittelukäynnille voi olla hankalaa. Perheet toivoivat myös vaihtoehtoja käynneille. Vaikka vapaaehtoiset saavat perehdytystä työhönsä, käytännöt käyntien tekemisessä vaihtelivat. Vapaaehtoisilla oli toiveena selkeiden, yhtenäisten käytäntöjen kehittäminen onnittelukäyntityöhön. Tutkimustulosten pohjalta sekä työmuoto että vapaaehtoisten perehdytys tarvitsevat kehittämistä.

Asiasanat: pikkulapsityö, onnittelukäynti, vapaaehtoistyö seurakunnassa, kristillinen varhaiskasvatus, Lapsen Raamattu

ABSTRACT

Heinonen, Netta. "A lady brings from the church a book of bedtime stories—study of birthday visits paid to the 4-year-old children in the Parish Union of Lahti. 71p., 3 appendices. Language: Finnish. Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconical Social Work. Degree: Bachelor in Social Services.

The aim of this thesis was to find out how do the families consider the birthday visits paid to the 4-year-old children in the Parish Union of Lahti. The study was carried out by sending a questionnaire to selected families in March 2013. The forms had already specified answer options and also space for open commenting. Based on the answers the Parish Union of Lahti evaluated do the birthday visits comply with the needs of today's families. In addition the objective was to study the need for improving the tutoring of the volunteer workers who make the visits.

A three-paged questionnaire was sent to 335 families out of which 75 of them responded in given time. SPSS-program and the topics chosen from the responses were used in grouping the themes and analyzing the returned forms. Already specified answers provided more statistic information and open commenting more experience-based information. The fact that the visits had not been agreed in advance, un-paid visits and giving the Bible as gift were the issues that had a great importance.

The results of this study showed that the necessity of the visits divided families' opinions. The everyday life of families with small children is busier than before. To agree on a good time to make the visit might be difficult. Options for the visits were hoped. Even though the volunteer workers are tutored the practice of making of the visits varies. The volunteer workers expressed their wish for improving the practice towards clear, unified customs. Based on the results of this study the visits and tutoring of the volunteers need to be improved.

Keywords: early education in church, birthday visits paid to the 4-year-old, volunteer work in parish, Christian education, Child's Bible

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
SISÄLLYS.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1 Tutkimuksen muotoutuminen.....	7
2.2 Lahden seurakuntayhtymä ja Kasvatustyön keskus.....	8
3 TUTKIMUS.....	10
3.1 Tutkimuksen rakenne.....	10
3.2 Kvantitatiivinen tutkimus ja kyselylomake.....	11
4 VARHAISKASVATUS.....	13
4.1 Varhaiskasvatus seurakunnassa.....	13
4.2 Varhaiskasvatus Lahden seurakunnissa.....	15
4.3 Pikkulapsityö ja onnittelukäynnit Lahdessa.....	16
5 HISTORIA.....	18
5.1 Varhaiskasvatuksen historia.....	18
5.2 Pyhäkouluhistoria.....	18
5.3 Kehtoluokkatyön historia Lahden seurakuntayhtymässä.....	20
6 VAPAAEHTOISTYÖ.....	22
6.1 Vapaaehtoistyön määrittely.....	22
6.2 Suomalaisen vapaaehtoistyön profiili.....	23
6.3 Vapaaehtoistyö seurakunnassa.....	25
7 PIKKULAPSITYÖN DIAKONINEN ULOTTUVUUS.....	29
8 TULEVAISUUDEN HAASTEET LAPSIPERHEIDEN TARPEIDEN HUOMIOIMISESSA.....	30
9 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET.....	32
10 TUTKIMUSPROSESSI.....	33
10.1 Käsitteet, luvat ja aineiston kerääminen.....	33
10.2 Lomakkeen muotoutuminen.....	33
10.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	35
10.4 Aikataulu.....	36

11 ONNISTUMINEN VAIHTELEE, MUTTA RAAMATUSTA PIDETÄÄN	37
11.1 Palautuneet lomakkeet	37
11.2 Tehdyt käynnit	39
11.2.1 Ei-sovitut käynnit.....	40
11.2.2 Etukäteen sovitut käynnit	42
11.3 Tekemättömät käynnit	44
11.4 ”Kiva kun muistetaan, mutta yllätyskäynnit ei aina hyvä asia”	45
11.4.1 Ajankohdan sopivuus.....	45
11.4.2 Onnittelukävijät ja lapsen huomioiminen.....	47
11.4.3 Lapsen näkökulma.....	48
11.4.4 Käynnin merkityksellisyys ja tarpeellisuus	49
12 TARVETTA PEREHDYTTÄMISELLE JA VAIHTOEHDOILLE	52
12.1 Kyselylomakkeiden toimivuus.....	52
12.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vapaaehtoisten kanssa	53
12.3 Perheiden kohtaaminen.....	54
12.4 Onnittelukäyntityön kehittäminen.....	55
12.6 Oma ammatillinen kasvu ja eettisyys.....	59
LÄHTEET	63
LIITTEET	66

1 JOHDANTO

Lahden seurakuntayhtymässä on tehty onnittelukäyntejä 4-vuotiaiden koteihin jo vuodesta 1964 lähtien ja työmuoto on säilynyt lähes samanlaisena koko ajan. Koskaan ei ole selvitetty, mitä mieltä perheet ovat käynneistä. Onnittelukäyntejä tehdään osana seurakunnan varhaiskasvatukseen kuuluvaa pikkulapsityötä. Työmuotoon käytetään vuosittain paljon aikaa ja resursseja ja seurakuntayhtymästä haluttiin selvittää, ovatko onnittelukäynnit enää toimiva tapa kohdata perhe.

Tutkimuksen tilaajana oli Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatukseen kuuluva pikkulapsityö. Tutkimus koskee keskeisesti myös pikkulapsityön vapaaehtoisia, jotka suorittavat onnittelukäynnit. Perheiden kokemusta käynneistä lähdettiin selvittämään määrällisellä tutkimuksella, tässä tapauksessa kyselylomakkeella, joka postitettiin perheisiin. Alun perin tarkoituksena oli keskittyä vain perheiden näkökulmaan, mutta pian kävi selväksi, että ymmärtääkseen kunnolla vastauksissa kerrottuja asioita, tarvittiin omakohtaista kokemusta onnittelukäynneistä sekä vapaaehtoisten näkemystä. Tästä syystä tutkimukseen on kerätty aineistoa myös kahdelta onnittelukäynniltä sekä vapaaehtoisille järjestetyn illan keskusteluista.

Vuosittain Lahden seurakunnissa tehdään yhteensä 600–800 onnittelukäyntiä 4-vuotiaiden luokse. Noin kaksikymmentä vapaaehtoista hoitaa tämän vuosittaisen urakan. Yhtenä lapsityön tavoitteena on pidemmän aikaa ollut uusien vapaaehtoisten rekrytoiminen, mutta se ei ole onnistunut toivotusti. Vapaaehtoistyön kehittäminen on yksi Lahden seurakuntayhtymän strateginen linjaus vuosille 2011–2020. Tutkimuksesta saatavien vastausten pohjalta pyritään selvittämään, tarvitseeko onnittelukäyntejä tekevien vapaaehtoisten jo olemassa olevaa perehdytystä vielä kehittää.

Käsitteet: pikkulapsityö, onnittelukäynti, vapaaehtoistyö seurakunnassa, kristillinen varhaiskasvatus, Lapsen Raamattu

2 TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuksen muotoutuminen

Tämän opinnäytetyön aihe oli tarjolla Diakin opinnäytetyöpankissa. Siellä etsittiin toteuttajaa tutkimukselle, jossa selvitettäisiin perheiden mielipiteitä 4-vuotiaille suunnatuista onnittelukäynneistä. Työn tilaajana oli Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatus. Aihe tuntui kiinnostavalta, koska se liittyi perheisiin ja seurakunnan työn kehittämiseen. Lahden seurakuntayhtymä oli harjoittelun kautta tuttu. Kirkollisten opintojen syventäminen oli myös yksi kannuste työn vastaanottamiseen, koska opintoihin on kuulunut vain yksi seurakuntaharjoittelu eikä muuta työkokemusta seurakunnasta ole.

Marraskuussa tapahtui yhteydenotto lapsityönohjaaja Pirjo Kuikkaan. Hän toimii Salpausselän seurakunnan lapsityön vastuuhenkilönä ja koordinoi seurakuntayhtymän lapsityön vapaaehtoistoimintaa. Kuikka on tehnyt vuonna 2009 opinnäytetyönään perehdyttämisoppaan seurakuntayhtymän varhaiskasvatustyössä toimiville vapaaehtoisille. Kuikka kertoi taustatietoa aiheesta, jotta tutkimuksen toteuttamiselle voisi pohtia vaihtoehtoja, ja tapaaminen sovittiin marraskuun 2012 loppupuolelle.

Tapaamisessa päädyttiin ehdotukseen, jossa tutkimus toteutettaisiin kotiin lähetettävillä kyselylomakkeilla. Myös sähköisen kyselylomakkeen mahdollisuutta pohdittiin. Lapsiperheiden erilaisten elämäntilanteiden takia todettiin, ettei voi olettaa kaikilla perheillä olevan mahdollisuutta täyttää sellaista. Lapsiperheiden arki on usein todella kiireistä, jolloin sähköpostiin tuleva kysely helposti unohtuu, jos siihen ei heti vastaa. Kotiin lähetettävä henkilökohtainen kirje tuntui myös sopivimmalta työmuodolle, jossa perheen kohtaaminen on yksi keskeinen arvo.

Aihesanoiksi linjattiin varhaiskasvatus, pikkulapsi- eli kehtoluokkatyö ja sen historia sekä kristillisen kasvatus. Vapaaehtoistyö selkiytyi pian yhdeksi käsitteeksi. Lapsiperheiden nykytilannetta (ajanpuute, kiire, yhteiskunnan vaatimukset) pohdittiin myös yhdeksi näkökulmaksi, mutta sitä oli kovin vaikea määritellä tar-

kasti. Diakoninen näkökulma ei ollut ongelma, koska vapaaehtoisia ohjeistetaan pitämään onnittelukäynneillä silmät ja korvat auki, havainnoimaan perheen tilannetta ja mahdollista avuntarvetta (Pirjo Kuikka, henkilökohtainen tiedonanto 23.11.2012).

Maaliskuussa 2013 opinnäytetyöhön yhdistettiin TTJ-hankeharjoittelu (Työ, työyhteisöt ja johtaminen). Hankkeen osaa opinnäytetyöstä ovat kyselylomakkeen suunnittelu, lomakkeiden postittaminen, palautuneiden kyselyiden koonti, tulosten välittäminen varhaiskasvatuksen tiimille ja vapaaehtoisille sekä yhteistyö vapaaehtoisten kanssa. Opinnäytetyön osaa on teorian tiedon hankkiminen, tutkimustulosten analysointi, johtopäätösten, kehittämissuositusten sekä oman ammatillisen kasvun pohdinta.

1.2 Lahden seurakuntayhtymä ja Kasvatustyön keskus

Lahden seurakuntayhtymä koostuu neljästä paikallis seurakunnasta: Keski-Lahden, Launeen, Joutjärven ja Salpausselän seurakunnista. Kaikki kasvatustyö oppilaitostyötä lukuun ottamatta tapahtuu paikallis seurakunnissa. Seurakuntayhtymän jäsenmäärä vuonna 2012 oli 74 652. Keski-Lahden seurakunta on jäsenmäärältään melkein 10 000 suurempi kuin muut seurakunnat. (Rauha Virpi, henkilökohtainen tiedonanto 28.10.2013.)

Seurakuntayhtymän keskusrekisteri, päivystävä pappi, perheasiainneuvottelukeskus, pappien toimistot, seurakuntatoimistot, Diakoniakeskus, kiinteistö- ja taloustoimisto, hallinto ja viestintätoimistot (Lahden seurakuntayhtymä 2013a) sijaitsevat kaikki Lahden kauppatorin vieressä, kolmessa eri rakennuksessa samassa korttelissa. Seurakuntayhtymä hoitaa talous-, kiinteistö- ja henkilöstöhallintoa sekä hautaustoimea. Sille kuuluvat myös kirkonkirjojen pitäminen, palvelu- ja kasvatustyön yleissuunnittelu, sairaalasielunhoito, perheneuvonta ja viestintä. (Kuikka 2011, 7.) Paikallis seurakunnilla on yhteisiä työmuotoja, kuten kasvatustyö tai erityisdiakonia, mutta seurakuntayhtymälle kuuluvista töistä vastaavat muut kuin paikallis seurakunnissa työskentelevät ihmiset.

Kasvatustyön keskus on Lahden keskustassa sijaitseva kaikkien neljän seurakunnan yhteinen kristillisen kasvatuksen palvelukeskus (Lahden seurakuntayhtymä 2013b). Se pyrkii vahvistamaan lasten, nuorten ja perheiden siteitä kotiseurakuntaan ja – kirkkoon (Seurakuntayhtymän tasekirja 2012, 58). Kaikkien yhteisen kasvatustyön työntekijöiden toimistot löytyvät Kasvatustyön keskukselta. Keskuksen tarkoituksena on muun muassa tukea ja helpottaa työntekijöiden yhteistyötä sekä keskittää kaikki toiminta yhteen paikkaan seurakuntalaisten löydettäväksi. Työntekijät toimivat kuitenkin aktiivisesti paikallisseurakunnissa.

Vuoden 2012 toiminnan keskeiset painopistealueet Lahden seurakunnissa olivat kutsuvan ja monipuolisen jumalanpalveluselämän luominen, perheiden tukeminen lasten ja nuorten kasvatuksessa sekä yksinäisistä, sairaista ja ikääntyneistä huolehtiminen. Seurakuntien tavoitteena oli selvittää myös tulevaisuuden toimintaedellytyksiä seurakuntarakenteen turvaamiseksi. (Seurakuntayhtymän tasekirja 2012, 35.) Lahden seurakuntien perustehtävä pohjautuu kirkon yhteiseen Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö-strategiaan, joka on laadittu vuosille 2011–2020. Sen painopisteitä ovat hengellisen elämän vahvistaminen, seurakuntalaisten osallisuuden tukeminen, vastuun kantaminen, yhteistyö ja johtaminen, viestintä sekä hyvä taloudenpito. (Lahden seurakuntayhtymä i.a.)

3 TUTKIMUS

3.1 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus aloitetaan tutkimusongelman asettamisella. On tiedettävä, miksi tutkimus tehdään, miksi aihe on kiinnostava, kenelle tutkimuksesta on hyötyä ja mitä tutkimusaiheesta jo tiedetään ja ei tiedetä. Sellaisen tutkimuksen tekoa tulisi välttää, jonka tulosten voidaan olettaa olevan merkityksettömiä. Myös liian tunteita herättäviä, jo tutkittuja tai liian laajoja aiheita tulisi välttää. Tutkimusongelman asettamisen jälkeen sitä tarkennetaan ja laaditaan tutkimussuunnitelma. (Mäkinen 2005, 104–107.)

Tutkimuksen tekemisen pohjaksi tarvitaan aineisto. Tutkijan on selvitettävä, löytyykö valitusta aiheesta jo olemassa olevaa aineistoa, jolla voitaisiin täydentää varsinaista tutkimusta. Tutkijan on valittava käytettävät tutkimusmenetelmät ja varmistettava niiden hallitseminen. Tutkimuksen laajuus ja kustannukset täytyy suhteuttaa taloudellisiin resursseihin. Tutkijan omat resurssit täytyy myös arvioida realistisesti, koska aineiston hankkiminen ja sen analysoiminen vie suhteettoman paljon voimavaroja ja aikaa. (Mäkinen 2005, 104–108.) Oleellinen osa tutkimusta on tiedonhaku. Keskeisintä siinä on käsitteiden tarkka määrittely ja olennaiseen keskittyminen. (Mäkinen 2005, 62.)

Kun aineisto on kerätty, sen järjestämiseen ja analysointiin voidaan käyttää monia erilaisia tekniikoita. Määrällisessä tutkimuksessa järjestäminen tarkoittaa muodostettujen muuttujien määrittelyä. Analyysityön aloittaminen mahdollisimman pian aineiston keräämisen jälkeen on erittäin tärkeää. Analyysin teossa eli tutkimustulosten raportoinnissa tulisi varmistaa, että kaikkiin tutkimusongelmiin löytyy vastaukset. Mikäli vastauksia ei ole, on tärkeää pohtia syytä siihen. Tulokset olisi esitettävä niin selkeästi, että lukija löytää nopeasti päätulokset. Taulukoiden ja graafisten kuvien käytöllä selkeytetään ja tiivistetään esitystä. Tiivis ja selkeä raportointi on etu lukijalle. (Mäkinen 2005, 108–109, 138–139.)

Tulosten raportoinnin jälkeen tutkijan on tehtävä johtopäätöksiä. Aineiston analysointi on nähtävissä taulukoina ja kuvioina, mutta ei ole lukijan tehtävä ryhtyä niitä tulkitsemaan; johtopäätösten teko on osa tutkijan tehtävää. Kaikkiin tutkimusongelmiin olisi pyrittävä vastaamaan. Johtopäätösten teko on tulkintaa. Saadakseen mahdollisimman neutraaleja ja yleistettäviä tulkintoja aikaiseksi tutkijan tulisi hyödyntää oman tutkimuksensa tuloksia sekä aikaisempia teorioita ja tutkimustuloksia. (Mäkinen 2005, 109–110.)

Viimeisenä tutkimus esitellään ja julkaistaan. Ilman julkaisua tutkimus ei tuota uutta tietoa eikä anna toimeksiantajalle mahdollisuutta pohtia tutkimukseen suunnattujen resurssien kannattavuutta. (Mäkinen 2005, 108–110.) Kirjoittaminen on osa tutkimusprosessia. Se on sekä mekaanista että luovaa. Asiat voidaan esittää monella eri tavalla. Tutkimuksen kirjallisen raportin kielen tulisi olla asiallista, objektiivista, persoonatonta ja asiapitoista. Hyvä tieteellinen teksti on ymmärrettävää, tarpeeksi yksinkertaista ja vakuuttavaa. (Mäkinen 2005, 146, 179–180.)

3.2 Kvantitatiivinen tutkimus ja kyselylomake

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa keskeistä on aiempien tutkimusten johtopäätösten ja teorioiden olemassaolo. On asetettava tutkimusongelma, määriteltävä käsitteet ja mahdollisesti esitettävä hypoteesit. On tärkeää selvittää myös muita tutkimuksen kannalta oleellisia käsitteitä tarpeen mukaan. Aineiston kerääminen on suunniteltava, jotta saatavaa aineistoa voi varmasti soveltaa määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen. On tärkeää määritellä perusjoukko, johon tulosten tulee päteä. Tästä perusjoukosta otetaan otos. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 136, 153). Tässä tutkimuksessa vapaaehtoistyön kehittämisen tarve on aiempaa teoriatietoa, kristillinen kasvatus määritelty käsite ja lapsiperheiden elämän kiireisyys hypoteesi. Perheet, joihin on tehty onnittelukäynti, ovat perusjoukko, josta otettiin 335 perheen otos puolen vuoden ajalta.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta tehdään tilastoja ja taulukoita, joista muuttujia voidaan tulkita. Aineiston analysoinnista tehdään päätelmiä perustuen mm. prosentteihin tai siihen, kuinka merkittäviä tulokset ovat tilastollisesti. Tutkimuksen validiutta on tärkeä tarkastella eli mittaavatko muuttujat sitä, mitä oli tarkoitus mitata. (Hirsjärvi ym. 2008, 136, 153.)

Kyselylomakkeen etuna on laajan tutkimusaineiston saaminen tutkijan aikaa ja vaivannäköä säästään. Lomakkeella voidaan kysyä monia asioita suurelta joukolta henkilöitä. Kyselytutkimus on standardoitu, mikä tarkoittaa kysymysten kysymistä samalla tavalla kaikilta vastaajilta. Postissa lähetettävä kysely on tutkijalle vaivatonta ja nopeaa, mikäli osoitteiden saamiseksi ei ole ongelmia. Suurin ongelma on vastausten kato. Sen suuruus riippuu vastaajajoukosta ja tutkimuksen aiheesta. Korkeintaan 30–40 % on realistinen määrä sille, kuinka paljon vastauksia voidaan saada takaisin. (Hirsjärvi ym. 2008, 190–191.)

Kyselylomakkeella toteutettavaa tutkimusta saatetaan pitää aineistonsa puolesta pinnallisena ja teoreettisuudeltaan vaatimattomana. On mahdotonta olla täysin varma, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja kuinka rehellisesti vastanneet. Vastausvaihtoehtojen onnistumista vastaajien näkökulmasta on vaikea arvioida. Hyvän lomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii tekijältä perehtymistä aiheeseen. (Hirsjärvi ym. 2008, 188–191.)

Tämän tutkimuksen strategia voidaan nähdä kuvailevana. Helakorven (1999, 26) mukaan kuvaileva tutkimus pyrkii havainnoimaan, luokittelemaan havaintoja, analysoimaan ja tulkitsemaan. Keskeistä siinä on tiedon lisääminen ja vastaaminen kysymyksiin mitä tai miten. Tutkittava ilmiö pyritään jäsentämään mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja luomaan selkeitä käsitteitä ilmiön kuvailemiseksi. Tehtyjen havaintojen ja niiden pohjalta tehtyjen arvioiden tulee olla tarkkoja, virheettömiä, luotettavia sekä päteviä.

4 VARHAISKASVATUS

4.1 Varhaiskasvatus seurakunnassa

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Lapsen voidessa hyvin hänen mahdollisuutensa kasvaa, kehittyä ja oppia ovat parhaimmillaan. Kun lapsi saa toimia mahdollisimman paljon hänelle itselleen sopivalla tavalla, hänen hyvinvointinsa lisääntyy. Näiden tavoitteiden toteutumiseen myös seurakunnan varhaiskasvatus sitoutuu. (Kirkkohallitus 2013, 6.)

Alle kouluikäisten lasten, heidän perheidensä ja läheistensä kanssa tapahtuvaa kasvatusta kutsutaan varhaiskasvatukseksi. Kristillinen varhaiskasvatus eroaa tavallisesta varhaiskasvatuksesta siinä, että sen pohja on kristillisessä uskossa ja siihen liittyvissä arvoissa. Se alkaa jo ennen lapsen syntymää rukouksissa ja ajatuksissa ja jatkuu lapsi- ja perhetyön eri muotoina aina varhaisnuorisotyön toimintaan saakka. (Kirkkohallitus 2008, 11.) Suomessa kirkon tekemä varhaiskasvatus on hyvin tunnettua, perinteikästä ja verkostoitunutta. Se tavoittaa suuren määrän suomalaisia perheitä ja on saanut tukea ja kiitosta toiminnastaan. (Kirkkohallitus 2013, 13.)

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunta on velvollinen huolehtimaan eri-ikäisten seurakunnan jäsenten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. Sama tehtävä on annettu vanhemmille ja kummeille ja sen toteuttamisessa seurakunnan tulee olla tukena. (Kirkkojärjestys luku 3 mom. 1.) Lapsuus on tärkeä, merkityksellinen ja kokonaisvaltainen elämänvaihe. Koko lapsuuden jatkuva vuorovaikutuksellinen ja sisällöllinen kristillinen kasvatus (muun kasvatuksen ohella) auttaa lasta elämään seurakunnassa ja kasvamaan kristittyinä. (Kirkkohallitus 2008, 11.)

Kokeakseen ja oppiakseen hengellisyyttä lapsi tarvitsee hyvää vuorovaikutusta, joka vapauttaa lapsen esittämään kysymyksiä, keskustelemaan, pohtimaan sekä käyttämään omaa mielikuvitustaan ja luovuuttaan. Tämän elämyksellisyyden

rinnalle lapsi tarvitsee kokemusta seurakuntaelämään kuulumisesta sekä tietoa oman kirkkonsa tavoista ja sisällöistä. Raamattu kertomuksineen on keino auttaa lasta ymmärtämään omaa ihmisyyttään ja olemassaoloaan Jumalan luomassa maailmassa. (Kirkkohallitus 2013, 12.)

Vuonna 2008 kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä julkaisi varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirjan (VAKE). Asiakirjan suunnittelun lähtökohtina olivat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman asiakirja (Vasu), kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia sekä varhaiskasvatuksen tuonhetkinen tilanne ja toimintamuodot. (Kirkkohallitus 2008, 5.) Strategiset painopisteet esitetään yleisellä tasolla, koska kaikki seurakunnat toimivat hieman erilaisella tavalla. Toiminnan suunnitteluun ja tarpeisiin vaikuttavat jokaisen seurakunnan paikalliset lähtökohdat.

Koko varhaiskasvatuksen asiakirjan laatiminen ja kannustaminen sen soveltamiseen paikallisseurakunnissa on lähtenyt siitä, että haastetaan varhaiskasvatuksen työntekijöitä arvioimaan ja kehittämään toimintansa kokonaisuutta. (Kirkkohallitus 2008, 9.) Maailma muuttuu ja kehittyy hurjaa vauhtia ja lapsiperheet ovat keskeisessä asemassa sopeutumassa näihin muutoksiin. Kirkon varhaiskasvatuksen tulisi osaltaan olla ajan tasalla näistä muutoksista, tunnistaa ne ja olla vastaamassa niiden aiheuttamiin tarpeisiin ja kehittää toimintaansa niiden mukaan. Vuonna 2013 kirkkohallitus päivitti Varhaiskasvatuksen asiakirjaansa ja julkaisi Lapset seurakuntalaisina - asiakirjan. Se pohjautuu (edelleen) valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman sekä koko kirkon strategiaan 2015, Meidän kirkko - osallisuuden yhteisö. Uusi asiakirja painottaa entistä enemmän elämämme ajan ja sen haasteiden muuttumista, samoin muuttuvaa käsitystä lapsesta, lapsuudesta ja sen merkityksestä. Vanhaa Lapsi on osallinen – asiakirjaa käytetään uuden rinnalla. (Kirkkohallitus 2013, 4.)

Ajatus kasvatuskumppanuudesta on seurakunnan varhaiskasvatuksessa keskeinen. Puhutaan ns. kastekumppanuudesta, koska kasteen yhteydessä seurakunta sitoutuu tukemaan vanhempia, perhettä ja kummeja kristillisessä kasvatuksessa. Kastekumppanuus tarkoittaa, että perheen kanssa ollaan läsnä ja

vuorovaikutuksessa, eletään rinnakkain. Kumppanuudessa korostuu kunnioittaminen sekä tasavertaisuus. (Kirkkohallitus 2008, 11.)

4.2 Varhaiskasvatus Lahden seurakunnissa

Varhaiskasvatus on osa seurakunnan yhteistä kasvatustyötä (Kuikka Pirjo, henkilökohtainen tiedonanto 10.4.2013). Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatus painottuu neljälle osa-alueelle: kaste ja kasvatus, avoimet varhaiskasvatuspalvelut, lapsidiakonia ja vapaaehtoisuus. Painotukset tulevat seurakunnan varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelmasta. (Lahden seurakuntayhtymä 2011.)

Kasteeseen ja kasvatukseen kuuluu itse kasteen lisäksi vanhempien ja kummi-en tukeminen lapsen kristillisessä kasvatuksessa. Lapsidiakonia pyrkii auttamaan silloin, kun lapsella on hätä tai perheessä kriisi. Vapaaehtoisuuteen kannustetaan seurakunnassa tarjoamalla erilaisia vapaaehtoistehtäviä, joissa jokainen voi tuoda omat kykynsä käyttöön lasten ja perheiden parhaaksi. Lapsia ohjataan myös löytämään ilo muiden auttamisesta. Vapaaehtoiset eivät toimi yksin heille soveltuvissa tehtävissä vaan yhdessä varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa. (Lahden seurakuntayhtymä 2011.)

Avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat päivä- ja perhekerhot sekä avoimet päiväkerhot. Ne on suunnattu perheille, jotka eivät tarvitse lapsilleen kokopäiväistä hoitoa. (Lahden seurakuntayhtymä 2011.) Myös pyhäkoulu- ja koulu-laisten iltapäiväkerhotoiminta, sairaalan lapsityö sekä yhteistyömuodot päivähoidon kanssa ovat seurakunnan varhaiskasvatusta (Lahden seurakuntayhtymä 2013c.). On tärkeää, että vanhemmat ja lasten perheet otetaan mukaan varhaiskasvatuksen kehittämiseen kumppanuuden ja keskustelun avulla (Kirkkohallitus 2008, 9). Seurakunnan kerhoissa vanhemmilla on mahdollista saada ammattikasvattajien tukea lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi (Lahden seurakuntayhtymä 2011). Lastenohjaajat ovat kerhoissa paikalla yhtä lailla lapsia ja heidän vanhempiaan sekä muuta perhettä varten.

Kirkon varhaiskasvatuksen toimijoiden ydintehtävinä on pohtia, miten toteutetaan kasteopetusta, miten tuetaan lapsen hengellisyyttä, kuinka perheiden ja lasten tarpeisiin vastataan ja kuinka löydetään perheille uusia mahdollisuuksia kohdata Jumala. (Kirkkohallitus 2008, 9.)

4.3 Pikkulapsityö ja onnittelukäynnit Lahdessa

Pikkulapsityö on osa seurakunnan varhaiskasvatustyötä. Sen lähtökohtana ja perusteena on kasteessa perheeseen syntyneen yhteyden säilyttäminen ja sen säännöllinen hoitaminen (Kuikka 2010). Vuoden 2012 toimintakertomuksessa lähtökohtina mainitaan pyhän kohtaaminen ja pyhyiden kokemus lapsen oikeudeksi (Lahden seurakuntayhtymä 2012) yhtä lailla kuin ne ovat aikuisen ihmisen oikeus. Pikkulapsityön pääasiallisena toimintamuotona ovat vapaaehtoisten onnittelukäynnit koteihin (Lahden seurakuntayhtymä 2012). Muita keskeisiä kasteen jälkeisiä yhteydenpitomuotoja perheeseen ovat onnittelukäyntien lisäksi vauva- ja kummikirkot, perhe- ja päiväkerhot sekä pyhäkoulut. (Kuikka 2010.)

Lahden seurakuntayhtymässä on pidetty yhteyttä kastettuihin lapsiin ja heidän perheisiinsä jo vuodesta 1964 lähtien. Lapsen täyttäessä 1-3 vuotta seurakunnasta lähetetään onnittelukortti ja lapsen täyttäessä 4 vuotta vapaaehtoistyöntekijä käy onnittelukäynnillä. Perhe saa etukäteen postissa kirjeen, jossa kerrotaan tulevasta onnittelukäynnistä. Kirjeessä on vapaaehtoistyöntekijän yhteystiedot, jotta perhe voi sopia onnittelukäynnin ajankohdasta. Mikäli perhe ei halua lahjaa tai onnittelukäyntiä, he voivat ilmoittaa siitä vapaaehtoiselle. (Kuikka 2010.) Tähän menetelmään on päädytty, jotta onnittelukäynti ei häiritsisi liikaa perheen arkea ja jotta vapaaehtoisen aika ei menisi hukkaan turhissa käynneissä, kun ketään ei ole kotona.

Onnittelukäynnin yhteydessä vapaaehtoistyöntekijä antaa lapselle lahjana Lapsen Raamatun ja onnittelukortin sekä kertoo perheelle heille suunnatusta seurakunnan toiminnasta. Onnittelukäyntien luonne on muuttunut viime vuosina: ennen onnittelukävijä saatettiin kutsua kahville ja keskustelemaan pidemmäksikin aikaa. Nykyään onnittelukäynneillä käyvien vapaaehtoisten mukaan perheet

ovat kiireisempiä ja lapsiperheiden elämä hektisempää, jolloin onnittelukäynnit ovat yleensä ns. tuulikaappikeskusteluja. (Kuikka 2010.) Onnittelukäynnit kuuluivat vielä parikymmentä vuotta sitten pyhäkoulusihteereille, mutta nykyisin työ on organisoitu vapaaehtoisille. Kirkon vapaaehtoistyön linjauksena on, että vuonna 2015 kirkon työntekijät ja vapaaehtoiset toimivat yhteistyökumppaneina kirkon perustehtävän toteuttamiseksi (Kirkkohallitus 2007, 46).

Vuonna 2012 vapaaehtoisia onnittelukävijöitä oli koko seurakuntayhtymässä 25 ja tehtyjä käyntejä 743 (Seurakuntayhtymän tasekirja 2012, 56). Jokainen kotikävijä teki keskimäärin 20–30 kotikäyntiä vuoden aikana. Onnittelupaikat pyritään jakamaan niin, että ne olisivat mahdollisimman lähellä kävijöiden asuinpaikkoja. Vapaaehtoiset ovat pääasiassa eläkkeellä olevia ihmisiä, joille pienet lapset ja Raamatun sanoman levittäminen ovat erittäin tärkeitä arvoja.

Rekrytoinnista huolimatta vuoden 2011 aikana ei päästy tavoitteisiin eli ei tavoiteltu uusia vapaaehtoisia tekemään kotikäyntejä. Vapaaehtoisten etsimisen apuna on käytetty Suurella Sydämellä-hanketta. Se on internetissä toimiva sivusto, jonka kautta välitetään vapaaehtoisia seurakunnan toimintaan. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 165.) Henkilökohtainen kutsuminen on koettu tehokkaimmaksi keinoksi vapaaehtoisten saamiseksi; seurakuntayhtymän vapaaehtoistyö on muun muassa esitellyt ja tarjonnut toimintaansa opiskelijamessuilla. Yhteistyö paikallisseurakuntien lapsi- ja perhetyön kanssa on myös tärkeää, jotta tarvetta vapaaehtoistyölle ja halua sen tekemiselle voidaan seurata. (Kuikka 2009.)

5 HISTORIA

5.1 Varhaiskasvatuksen historia

Kasvatustoiminta on ollut mukana kirkossa alusta lähtien. Sen toiminnassa on ollut erilaisia painotuksia ja se on uusiutunut kasvatus- ja oppimiskäsitysten mukaan (Kirkkohallitus 2008, 10). Myös yhteiskunnalliset tilanteet kuten lama-aika ovat vaikuttaneet kasvatustyön muotoihin. Kehtoluokkatyön alkuperäinen pääasiallinen tarkoitus on ollut kutsua lapsia mukaan pyhäkouluun. Siksi tämän luvun alaluvuissa kerrotaan hieman varhaiskasvatuksen, pyhäkoulujen ja itse kehtoluokkatyön historiasta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaiskasvatuksen historia on 1700-luvun lopun pyhäkoulutyössä. Vuonna 1945 päiväkerhotyö sai alkunsa, osin sosiaalisten syiden takia, mutta myös tukeakseen perheiden kristillistä kasvatusta. 1960-luvulla perustettiin ensimmäiset äiti-lapsi-kerhot. 1980-luvulla puhuttiin jo lapsi- ja perhetyöstä, joka oli vuosien mittaan laajentunut ja organisoitunut ja joka käsittelee pyhäkoulujen ja päiväkerhojen lisäksi perhetyötä sekä iltapäiväkerhoja. Samoihin aikoihin painopisteeksi nousi myös peruskoulujen uskontokasvatuksen tukeminen. Vuosituhannen vaihteessa kirkon varhaiskasvatuksen katsottiin olevan kokonaisuus, jossa lasta kasvatetaan, hoidetaan ja opetetaan yhteistyössä perheen kanssa. Nykyään seurakuntaa pidetään keskeisenä ja arvostettuna kasvattajana yhteiskunnassa. Seurakunnan varhaiskasvatuksella katsotaan olevan keskeinen ja arvostettu rooli yhtenä yhteiskunnan varhaiskasvatuksen toimijana. Se on myös merkityksellinen osa seurakunnan toimintaa. (Kirkkohallitus 2008, 15.)

5.2 Pyhäkouluhistoria

Pyhäkoulujen historia alkaa jo keskiajan Euroopasta, jossa katolinen kirkko koulutti luostarilaitoksissaan munkeiksi ja papeiksi ”antautuneita” poikia, nunniksi lupautuneita tyttöjä ja aatelisten lapsia. Uskonpuhdistajat ja erityisesti Martti Luther vaativat 1500-luvulla lasten tasa-arvoista kouluttamista heidän omalla

äidinkielellään ja koululaitosten perustamista tähän tarkoitukseen. Luther myös otti käyttöön lasten jumalanpalvelukset. Nykyinen koululaitos on monien tuona aikana asiaa ajaneiden ihmisten työn tulos. Itse pyhäkoulun juuret löytyvät Länsi-Englannista, jossa tehtaissa työskenteleville lapsille alettiin sunnuntaisin opettaa sisälukutaitoa ja katekismusta. Ajatus pyhäkoulusta levisi pian maan sisällä ja myös muihin maihin. (Vauramo 1982.)

Suomen pyhäkoulun juuret ovat ensisijaisesti omissa kinkerihistoriassamme. Uskonpuhdistuksen ja kirjakielen luomisen myötä 1600- ja 1700-luvuilla Suomen kirkossa ajettiin kansanopettamisasiaa innokkaasti, varsinkin Gezeliuspiispojien toimesta. Kirkon uusien määräysten mukaan sekä vanhempien että papiston tuli opettaa lapsille määrätyt kappaleet ulkoa. Koska sisälukutaitoa ei ollut, palkattiin lukkari tai muu opettaja opettamaan yhtä kylän poikaa, joka sitten toimi muiden lasten opettajana. Täältä pohjalta muodostuivat kiertokoulut, josta muodostui Suomen kansakoululaitos. Kun valtio otti tehtäväkseen kansakunnan sivistämisen, kirkko ilmaisi halunsa silti palvella erityisesti lasten kristillisessä kasvatus- ja opetustyössä. Tästä asetelmasta kehittyi maamme pyhäkoululiike. (Vauramo 1982.)

Pyhäkoulun juuret ovat myös siinä, että 1800-luvun alussa Suomen kirkon piirissä tehtiin huomio, ettei pyhäpäivää pyhitetty enää oikealla tavalla. Tästä syystä arkkipiispa kehotti papistoa kokoamaan seurakuntien tyttöjä ja poikia oppimaan säädyllisiä, kristillisiä elämäntapoja. Varsinkin herännäisliikkeen piirissä tämä oli hyvin voimakasta ja sieltä laajimman pyhäkoululiikkeen katsotaan alkaneenkin. Tuolloinen pyhäkoulu oli noin tunnin mittainen hetki lasten ja pyhäkouluopettajan välillä. Hetkeen sisältyi virret, rukoukset ja käsiteltävän raamatunkohdan opettaminen yhdessä tavaten ja opettajan selittäessä sitä samalla lapsille. Kuri oli ankaraa ja kaikkien lasten piti vuorollaan olla esillä. (Vauramo 1982.)

Vuonna 1893 Suomessa oli reilut 157 000 pyhäkoululaista ja vuonna 1938 jo yli 233 000 (Porkka 2008, 156). Vuonna 1888 Tampereella perustettiin ”Suomen evankelis-luterilainen pyhäkouluyhdistys. Pyhäkoulukirjallisuutta alkoi ilmestyä samoihin aikoihin. 1900-luvun alussa alettiin kouluttaa pyhäkouluopettajia ja

nuorisosihteerejä (Porkka 2008, 156). Sotien jälkeen pyhäkoulujen suosio oli huipussaan. Vuonna 1959 Suomessa oli lähes 350 000 pyhäkoululaista.

5.3 Kehtoluokkatyön historia Lahden seurakuntayhtymässä

Alle 4-vuotiaiden lasten koteihin suuntautuvaa kehtoluokkatoimintaa eli nykyistä pikkulapsityötä on tehty Lahden seurakunnissa jo vuodesta 1964 lähtien. Kehtoluokkatoimintaa pohtineen työryhmän selvityksessä (Salonen 1982) seurakunnan tuolloiset varhaiskasvatuksen työntekijät ovat määritelleet työmuodon tehtävät. Yhteydenpidon lisäksi niitä ovat olleet lapsen muistaminen ja arvostaminen, tiedottaminen seurakunnan toiminnasta lapselle ja perheelle sekä vanhempien kasvatustehtävän, erityisesti kristillisen kasvatuksen tukeminen. Kehtoluokkatoiminnalla on ollut myös diakonien tehtävä eli mahdollisen avuntarpeen huomaaminen ja kartoittaminen perheessä, tarvittaessa ohjeistaminen avun hakemiseksi. (Salonen 1982.) Kolmessakymmenessä vuodessa tämän työmuodon tavoitteet ja tehtävät eivät ole siis muuttuneet juuri lainkaan.

Alussa yhteydenpitoa kastettujen lasten perheisiin tehtiin lähes sadan vapaaehtoisen voimin. Nämä vapaaehtoiset olivat pääasiassa pyhäkoulun opettajia, mutta myös seurakunnan viranhaltijat osallistuivat onnittelutervehdysten viemiseen. Alussa onnittelukäyntejä tehtiin joka vuosi lapsen neljän ensimmäisen elinvuoden aikana, mutta kun vapaaehtoisten määrä alkoi vähentyä, vuosittaisista käynneistä luovuttiin ja tavaksi tuli lähettää tervehdys postitse 1-3-vuotiaille. Vuonna 1972 vapaaehtoisia alkoi olla niin vähän, että tehtävä liitettiin pyhäkoulusihteerien toimenkuvaan. (Salonen 1984.)

Vapaaehtoisten määrän väheneminen ei ollut ainoa syy, miksi onnittelukäynnit siirtyivät pääasiassa pyhäkoulusihteereille. Katsottiin, että kotikävijän tulisi saada tehtävänsä koulutusta, jotta onnittelukäynteihin saataisiin sisältöä ja pystyttäisiin luomaan tavoitteita. Erittäin tärkeänä pidettiin sitä, että kotiin lasta tervehdimään mennyt ihminen olisi perheelle tuttu. Siksi toimenkuvan perusteltiin sopivan hyvin seurakunnan vakituiselle pyhäkoulutyöntekijälle.

Päävastuu onnittelukäyntien tekemisestä siirtyi 1980-luvun alussa takaisin vapaaehtoisille, koska pyhäkoulusihteereillä enää ollut aikaa muiden töidensä ohella vastata niistä. Vuonna 1980 jokaisessa Lahden neljässä seurakunnassa oli yksi pyhäkoulusihteeri ja suoritettavia onnittelukäyntejä vuodessa jopa 800. (Salonen 1982.) Vuonna 1990 pyhäkoulusihteerien toimet muutettiin lapsityönohjaajien viroiksi. 2000-luvun alussa Lahden seurakuntayhtymä menetti kaksi lapsityönohjaajan virkaa, joten onnittelukäyntien toteutuminen jäi kokonaan vapaaehtoisten vastuulle. (Kuikka 2009.) Nykyisin vapaaehtoistyöntekijät perehdytetään työhönsä.

6 VAPAAEHTOISTYÖ

6.1 Vapaaehtoistyön määrittely

Vapaaehtoistyö on auttamista, joka perustuu erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten kohtaamiseen. Erilaisilla lähtökohdilla ei tarkoiteta välttämättä hierarkista asetelmaa, vaan painotetaan ihmisten erilaisia kokemuksia ja taitoja. Vapaaehtoistyö on jonkin tahon organisoimaa palkatonta toimintaa, joka on yleishyödyllistä ja jota tehdään vapaasta tahdosta. (Nylund & Yeung 2005, 14–15.) Kulttuurista riippumatta vapaaehtoistoiminnasta voi löytää seuraavat yhteiset piirteet: se on toisten ihmisten ja yhteisön hyväksi tehtävää työtä, joka on palkatonta ja pakottamatonta (Yeung 2002, 11).

Vapaaehtoistyöstä ja sen ilmiöistä on käytetty vuosien aikana erilaisia nimityksiä. Aiemmin puhuttiin talkootyöstä, armeliaisuudesta, vapaasta huoltotyöstä sekä hyväntekeväisyydestä. Vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistyö ovat käsitteinä yleistyneet viime vuosikymmenien aikana. (Nylund & Yeung 2005, 14–15.) Vapaaehtoistoimintaa saattaa koordinoida palkattu työntekijä muun työnsä ohella, mutta yleisesti vapaaehtoistyössä esiintyvä asiantuntemus kumpuaa ihmisten omista kokemuksista, mielenkiinnon kohteista tai muuten kerätystä tiedosta.

Kiinnostus vapaaehtoistoimintaan ja ylipäänsä kolmanteen sektoriin nousi 1990-luvun laman aikana. Siihen asti oltiin eletty hyvinvointivaltion kasvun aikaa, johon tyypillisesti liitettiin talkooperinne. (Nylund & Yeung 2005, 21.) Toisten auttamista ja yhteisöllisyyttä ei pidetty asiana, jota olisi tarvinnut korostaa; se oli itsestäänselvyys. Suomen hyvinvointivaltion ajautuessa tulevana vuosina yhä pahempaan taloudelliseen kriisiin vapaaehtoistoiminta ja organisointi tulevat varmasti lisääntymään. On tutkittu, että suomalaisten piilevässä halukkuudessa toimia vapaaehtoistyössä olisi aineksia kansalaisyhteiskunnan rakentamiselle (Yeung 2002, 72).

Kansalaisareena ry:n vapaaehtoisvuoteen liittyvässä tiedotteessa (7.11.2011) todetaan, että noin 40 prosenttia suomalaisista osallistuu vapaaehtoistyöhön. Sitä tehdään eniten pääkaupunkiseudulla ja länsirannikolla. Suomen suosituin vapaaehtoistyön alue on urheilun ja liikunnan parissa (Nylund & Yeung 2005, 16). Tällä hetkellä Euroopassa (ja meillä) tehdään laajaa vaikuttamistyötä sen puolesta, että vapaaehtoisena toimiminen helpottuisi ja tulisi jokaisen ihmisen oikeudeksi. Jotta vapaaehtoistyö ajaisi osallisuuteen ja vastuullisuuteen kannustavan kulttuurin kehittämistä, vapaaehtoiset tarvitsevat mahdollisuuksia tehdä vapaaehtoistyötä ja rohkaisua tuohon toimintaan päättäjien taholta. Vapaaehtoistyö tarvitsee siis itseään tukevan ja edistävän ympäristön. (Kansalaisareena 2011.)

Vapaaehtoistoimintaa voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta: ns. ammattilaisen/ asiantuntijan, vapaaehtoistyöntekijän tai työn kohteen kannalta. Vapaaehtoistoimintaa saatetaan päätyä erilaisilla tavoilla. Usein työ on luonteva osa arkea ja sitä, minkä kokee hyväksi elämäksi. Toiminnan kautta voi pysähtyä ja levähtää erilaisissa elämäntilanteissa ja vaiheissa. Osallistumalla yhteisöön ja kohtaamalla kanssaihmiä elämä voi saada uudenlaista suuntaa. (Nylund & Yeung 2005, 14.)

6.2 Suomalaisen vapaaehtoistyön profiili

Vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa tutkitaan suomalaisten suhtautumista vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksen vastauksissa toiminta mielletään kuuteen eri toimintamuotoon. Näitä ovat sosiaali- ja terveysala, lapsi- ja nuorisotyö, ryhmä- ja järjestötoiminta, urheilutoiminta, kristillinen toiminta sekä avustustoiminta ja luonnonsuojelu. Vanhusten auttaminen sekä lasten ja nuorten hyväksi tehtävä työ on kaikkein yleisin mielikuva vapaaehtoistyöstä. Muita yleisiä mielikuvia ovat lähimmäisapu, vapaapalokuntatoiminta sekä huumeiden vastainen työ. Vähemmälle huomiolle tutkimuksessa jäävät hieman erikoisemmat kulttuuriin ja taiteisiin, ammattiyhdistys- ja pakolaistoimintaan sekä etnisiin yhdistyksiin liittyvät vapaaehtoistoiminnan muodot. (Yeung 2002, 21.)

Suomalaisten mielikuvissa vapaaehtoisuudesta on nähtävissä sukupuoli-, ikä- ja alue-eroja. Eroa näkemyksissä on myös silloin, kun ihminen itse osallistuu tai ei osallistu vapaaehtoistoimintaan. Toiminnassa mukana olevat ihmiset korostavat auttamista, talkoita ja yhdistys- ja järjestötoimintaa. Ne, jotka eivät osallistu toimintaan, näkevät sen enemmän hyväksi koettujen asioiden edistämisenä. (Yeung 2002, 21.) Maaseudulla vapaaehtoistoiminta on tavallista, lähimmäis-keskeistä ihmisten arjessa osana olemista, kun kaupungeissa se on aktiivinen, vastuullinen harrastus pienemmällä joukolla. (Yeung 2002, 26.)

Vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa 37 % tutkittavista on ollut mukana vapaaehtoistoiminnassa kuluvan tai viime vuoden aikana. Ikäryhmittäin ei ole suurta jakaumaa. Miehet osallistuvat hieman naisia enemmän. Vapaaehtoistoiminnassa on mukana hieman enemmän opisto- ja ammattikorkeakoulutauksia kuin toisen asteen koulutuksen saaneita ihmisiä, varsinkin yhdistystoiminnassa. Länsi-Suomessa ja maaseudulla ollaan aktiivisimpia vapaaehtoistojoukkoja, Etelä-Suomessa ja suurissa kaupungeissa taas passiivisimpia. (Yeung 2002, 28–29.) Toisaalta maaseudulla vapaaehtoisuudessa korostuu enemmän kansalaisvelvollisuus, kun taas kaupungeissa halu auttaa ja vapaa-ajan hyödyllinen käyttäminen ovat suurimpia motivaattoreita. (Yeung 2002, 35.)

Suomalaiset vapaaehtoiset käyttävät toimintaan keskimäärin melkein 18 tuntia kuukaudessa eli yli 4 tuntia viikossa. Yli 50-vuotiaat ja eläkeläiset antavat aikaansa kaikkein eniten. (Yeung 2002, 28–29.) 25–34-vuotiaat perheelliset ja ansiotyössä käyvät ovat vähiten vapaaehtoisaktiivisia (Yeung 2002, 25). Keskimääräisesti enemmän aikaa vapaaehtoistoimintaan käyttävät myös 15–24-vuotiaat. Naiset ovat keskimääräisesti kiinnostuneempia terveys- ja sosiaalialan, lapsi- ja nuorisotyön sekä uskonnollisesta toiminnasta, miehet muun muassa urheilu- ja pelastustoiminnasta. Pelastus- ja uskonnollinen toiminta on yleisintä Pohjois-Suomessa ja Lapissa, liikunta ja urheilu etelässä. (Yeung 2002, 28–29.)

Tulotason ja mielenkiinnon kohteen välillä voidaan nähdä yhteyksiä. Pienipalkkaiset ovat kiinnostuneita sosiaali- ja terveyspalveluiden, oman asuinalueen sekä uskonnollisesta vapaaehtoistoiminnasta. Paremminkin ansaitsevat ovat kiin-

nostuneempia maan puolustuksesta, ammattiyhdistystoiminnasta sekä lasten kasvatus- ja kouluasioista. Enemmän tienavilla motiivi on enemmän kansalaisvelvollisuuden täyttämässä ja yleisessä kiinnostuksessa kun taas pienituloisilla se on lähipiiristä huolehtimisessa ja uusien ihmisten tapaamisessa. (Yeung 2002, 29–30, 39.)

Halu auttaa on selkeästi suurin motiivi vapaaehtoistoiminnassa. Muita motiiveja ovat ylimääräisen vapaa-ajan käyttäminen hyödylliseen toimintaan, mukaan lähteminen tuttavien pyynnöstä, halu tavata uusia ihmisiä, oppia ja saada uusia kokemuksia. Kansalaisvelvollisuuden täyttäminen sekä yleinen kiinnostuneisuus mainitaan myös motiiveina. Toiminnan sosiaalinen ulottuvuus on näkyvissä vastauksista, varsinkin iäkkäillä vastaajilla. (Yeung 2002, 33–34.)

Suurimmaksi syyksi olla tekemättä vapaaehtoistyötä koetaan ajanpuute. Perhe ja kiireellinen työ vievät usein mahdollisuuden osallistua toimintaan, vaikka intoa ja kiinnostusta olisikin. Yeung (2002, 45) puhuu vapaaehtoisuuden elämänkaaresta eli siitä, kuinka vapaaehtoistoimintaan osallistumista rajoittavat tai motivoivat eri elämänvaiheiden tapahtumat ja tekijät. Nuorille suunnattuja vapaaehtoistoiminnan toimintamuotoja informaatiota ja kannustusta tulisi kehittää: tutkimuksen mukaan kolme viidestä nuoresta ei ole mukana vapaaehtoistoiminnassa, mutta reilusti yli puolet heistä olisi valmis tulemaan mukaan, jos vain pyydetäisiin. Iso osa mukana olemattomista ei tiedä, mitä erilaisia vaihtoehtoja olisi olemassa. (Yeung 2002, 57.)

6.3 Vapaaehtoistyö seurakunnassa

Auttaminen ja hyvän tekeminen liittyvät keskeisesti vapaaehtoisuuteen; niissä on kyse suhteesta toisiin ihmisiin. Auttaminen ja lähimmäisen rakastaminen määritellään Rakkauden kaksoiskäskyssä. Jokainen ihminen tietää luonnollisesti, mikä on hyvää ja oikeaa toimintaa toisen ihmisen kannalta. Se on samaistumista toisen asemaan ja sen tekemistä, mitä toivoisi itselleen tehtävän samassa tilanteessa. Se ei ole pelkästään kristillistä, vaan yleispätevää ja universaalia

etiikkaa. (Harju, Niemelä, Ripatti, Siivonen & Särkelä 2001, 25–27.) Kristityn on toimittava toisen hyväksi silloin kun tämä tarvitsee apua (Harju ym. 2001, 27).

Alkukirkossa tärkeimpänä tehtävänä oli pitää esillä Jumalan kunniaa ja armoa evankeliumin avulla. Sakramenttien ja julistustyön rinnalla seurakuntalaisten välisellä keskustelulla, rohkaisulla ja lohduttamisella oli oma tehtävänsä. (Harju ym. 2001, 25–26.) Nykyäänkin seurakunnan vapaaehtoistyössä ei välttämättä tarvita mitään erityistaitoja – halu toimia ja auttaa riittää. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Katekismuksessa viidennen käskyn selityksessä emme saa tuottaa lähimmäisillemme kärsimystä emmekä vahinkoa. Heitä on suojeltava ja kaikkein heikoimmille on annettava erityistä tukea ja huolenpitoa. Lähimmäisen rakastaminen koskee sekä yksilöä että yhteisöä. Seitsemännen käskyn selityksessä Jumalan luoma hyvyys kuuluu kaikille. Yhteinen vastuu ulottuu kaikkialle ja meillä on velvollisuus huolehtia kaikkien toimeentulosta. Kymmenennen käskyn selityksessä meitä kehoitetaan suojelemaan ja tukemaan kaikkea lähimmäisemme elämänpääpiiriin kuuluvaa. Asettumalla lähimmäisen osaan löydämme uusia mahdollisuuksia tehdä hyvää. (Katekismus 2001, 18, 20, 28.)

Marianne Nylund ja Anne-Birgitta Yeung (2005, 14) viittaavat Yeungiin ja Puohiniemeen tuodessaan esiin sen, kuinka auttamisen halu ja yhteisvastuu eivät ole kadonneet Suomesta. Suomen kirkon piirissä tehtävä vapaaehtoistyö on eurooppalaisittain ”kärkikastia”. Auttamiseen liittyviä arvoja pidetään esillä ja kannatetaan yhteiskunnassa, varsinkin kirkossa ja sosiaalialalla.

Yeungin (2002, 28–30, 39–40) tutkimuksen mukaan noin joka viides vapaaehtoistoimintaa tekevä suomalainen tekee sitä seurakunnan tai jonkin muun uskonnollisen yhteisön kautta. Samaisen tutkimuksen mukaan seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa aktiivisimpia ovat yli 50-vuotiaat sekä matalatuloiset ihmiset, siis eläkeläiset ja työttömät. Kirkon vapaaehtoistyön tilastot osoittavat kuitenkin, että esimerkiksi vuonna 2006 isostoiminta oli 18 000 osallistujallaan kirkon vapaaehtoistyössä aktiivisinta, diakoniatyön (29 000) ja lapsi- ja nuorisotyön (24 000) lisäksi (Kirkkohallitus 2007, 28).

”Kirkon tulevaisuuden rakentamiseen tarvitaan Jumalan armo ja kirkon tehtävän toteuttamiseen sitoutuneet erilaiset ihmiset.” Osallisuuden yhteisöllä tarkoitetaan kirkon kykyä kehittyä niin, että jokainen voi löytää paikkansa kirkon toiminnassa elämäntilanteensa mukaisesti. Kirkon tehtävänä vuonna 2015 on olla paikka, jossa nähdään merkityksellisenä sellainen toiminta, jossa ihmiset haluavat elää kristittyinä ja kantaa yhteistä vastuuta. Tällaiselle toiminnalle tarjotaan rohkaisua, voimavaroja ja tukea. (Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö mietintö 2007.) Tämä voidaan saavuttaa, kun luovutaan työntekijäkeskeisestä ajattelutavasta ja tarjotaan seurakuntalaisille mielekkäitä, monipuolisia tapoja kantaa vastuuta ja toimia lähimmäisenrakkauden puolesta. (Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö 2015.)

Luterilaisen maailmanliiton julkaisussa (2009, 68) painotetaan, kuinka tärkeää on, että vapaaehtoistyöntekijöiden työpanos tunnustetaan, heidät otetaan mukaan suunnittelu- ja kehitysprosessiin ja että heitä kunnioitetaan tärkeinä työtovereina. Vapaaehtoiset tuntevat olonsa yleensä mukavammaksi, kun heille annetaan koulutusmahdollisuuksia. Monet vapaaehtoiset kokevat vahvaa yhteyttä uskonsa ja tekemänsä työn välillä, mikä pitäisi huomioida ja mitä pitäisi vahvistaa. (The Lutheran World Federation 2009, 68.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiassa (2015) suuntaviivoiksi määritellään muun muassa kotien hengellisen elämän tukeminen sekä mahdollisuuden tarjoaminen vapaaehtoisille, jotta he voivat toimia lähimmäisenrakkauden puolesta ja kantaa vastuuta. Strategiassa puhutaan myös kirkon henkilöstörakenteiden kehittämisestä sellaiseksi, että asetettuihin tavoitteisiin päästään. Mietinnössä myönnetään, että seurakuntien työkuluttuuri on työntekijäkeskeistä. Kasteeseen perustuva yhteinen pappuus velvoittaa jokaista seurakuntalaista julistamaan evankeliumia sekä toimimaan lähimmäisenrakkauden periaatteiden mukaan toisiaan kohtaan. Yhteinen pappuus ja vapaaehtoistoiminta eivät aina saa tarpeeksi tilaa ja mahdollisuuksia seurakuntaelämässä, vaikka niiden tiedetään olevan monen toimintamuodon onnistumisen edellytys. (Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö 2015.)

Vuosi 2011 oli EU:n vapaaehtoistyön teemavuosi (Kansalaisareena ry 2011). Tavoitteena oli nostaa vapaaehtoistyön profiilia. Lahden seurakunnissa teemavuosi tiivistyi syyskuussa vapaaehtoistoiminnan viikkoon, jossa vapaaehtoistyö oli itse toimijoiden kautta esillä seurakunnan eri toimintamuodoissa, kuten Lauheen perhepuiston Perheiden päivässä. (Kuikka 2009.)

Vuonna 2012 vapaaehtoisia oli Lahden seurakuntayhtymässä 534 (Seurakuntayhtymän tasekirja 2012, 72).

7 PIKKULAPSITYÖN DIAKONINEN ULOTTUVUUS

”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta” (Kirkkojärjestys 1993). Samassa järjestyksessä sanotaan, että ”kirkon jäsenen tulee noudattaa kristillistä elämäntapaa.” Onnittelukäyntien tekemisestä ei kovin kauaa tarvitse etsiä diakonista näkökulmaa, koska jo pelkkä vapaaehtoisuus voidaan mieltää diakoniaksi, kristilliseen rakkauteen perustuvaksi palveluksi. Jumalan sanan eli Raamatun konkreettinen toimittaminen lapselle ja perheelle ja kristillisen kasvatuksen tukeminen tällä tavalla sekä lapsen ilahduttaminen ovat kaikki diakoniaa eri muodoissa. Vapaaehtoisia ohjeistetaan pitämään korvat ja silmät auki mahdollisen hädän ja avuntarpeen varalta ja ohjeistamaan perhe hakeutumaan tarpeen vaatiessa esimerkiksi diakoniavastaanotolle.

Pyhäkoulut olivat oman aikansa (1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun) erityisopetusta, koska niihin koottiin sellaisia lapsia ja nuoria, jotka olivat oppimisessa muita hitaampia ja muillakin tavoilla suuremmassa vaarassa syrjäytyä. (Launonen 2008 s. 224). Nykypäivän seurakunnan toiminnassa tällainen diakoninen ulottuvuus ei ehkä enää näy pyhäkoulutyössä, mutta monessa muussa työmuodossa: etsivänä nuorisotyönä, työpajatoimintana, koulutuksen, oppimisen ja sopeutumisen tukemisena kunnan kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

8 TULEVAISUUDEN HAASTEET LAPSIPERHEIDEN TARPEIDEN HUOMIOIMISESSA

Lapset seurakuntalaisina-asiakirjassa katsotaan tulevaisuuteen ja pohditaan, miten vastata lasten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin. Yhteiskunta monimuotoistuu. Kulttuuri ja yhteisöllisyys saavat uusia muotoja sosiaalisen median kautta. Sosiaalinen eriarvoistuminen on todellisuutta ja muuttaa lasten ja lapsiperheiden elämäntapoja, mikä taas vaikuttaa kirkon varhaiskasvatuksen todellisuuteen. Kirkosta eroamiset ja uskonnollisuuden monimuotoisuuden lisääntyminen laskevat kastettujen määrää. Kodeissa tapahtuva kristillisiin perinteisiin ja hengellisyyteen perustuva kasvatus vähenee ja ohenee. Ammattitaitoiset työntekijät vähenevät talousresurssien pienetessä ja seurakuntaliitosten myötä. On tarve luoda uutta ja priorisoida: tämä voidaan nähdä sekä huolena että mahdollisuutena kehittyä. (Kirkkohallitus 2013, 4, 13).

Kaikissa seurakunnissa varhaiskasvatuksen arvostus ja eri työntekijäryhmien välinen yhteistyö ei välttämättä ole suurta. Varhaiskasvatuksen tunnettavuus ja julkinen kuva saattavat vaatia kehittämistä. (Kirkkohallitus 2013, 13.) Monikulttuurisuuden vahvistaminen yhteiskunnassa tuo evankelis-luterilaiselle kirkolle, joka ilmoittaa olevansa olemassa kaikkia varten, haasteeksi oman uskontonsa tuntemisen lisäksi myös tutustumisen kaikkiin lapsen lähiympäristössä esiintyviin kulttuureihin ja uskontoihin. Erityisen suuren huomion varhaiskasvatuksen kehittämisessä saavat syrjäytymisvaarassa olevien perheiden auttaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. (Kirkkohallitus 2013, 14.)

Varhaiskasvatuksen tulevaisuutta voidaan yrittää ennustaa kahdella eri tavalla. 20 vuoden muutosten pohjalta tehty laskelma ennustaisi, että esimerkiksi päiväkerhojen kävijämäärät putoaisivat noin 65 % vuoteen 2030 mennessä. Vaikka ikäluokat ovat pienentyneet, tilastokeskuksen arvion mukaan taas syntyneitä lapsia olisi vuonna 2030 saman verran kuin nykyäänkin. Näin siis potentiaalisia osallistujia seurakunnan varhaiskasvatukseen pitäisi olla saman verran. Kastettujen lasten määrä voi kuitenkin laskea jopa 18 % vuoteen 2030 mennessä, jolloin se vaikuttaisi ennusteeseen. (Kirkkohallitus 2007, 36–37).

Valtaosa kirkosta eronneista on nuoria aikuisia, joiden lapset saattavat jäädä kasteen ja hengellisen kasvatustyön ulkopuolelle. Nämä lapset ovat seuraavan sukupolven vanhempia. (Kirkkohallitus 2007, 22.) Lapset seurakuntalaisina – asiakirja tuo onneksi positiivista näkökulmaa. Perheiden kiinnostus kirkon varhaiskasvatusta kohtaan ei ole vähenemässä ja varsinkin vauvaperheissä ilmaistaan uudentyyppistä kiinnostusta kristillistä kasvatusta kohtaan. (Kirkkohallitus 2013, 14.)

9 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Sanna Lehtisaaren opinnäytetyön tuloksissa työntekijäresurssien vähenemisen sekä yhteiskunnallisten muutosten kerrotaan vaikuttavan tällä hetkellä vahvasti kirkon toimintaan, jolloin vapaaehtoistoimintaa olisi opittava hyödyntämään entistä laajemmin. Vapaaehtoistehtävät tulevat monipuolistumaan, mikä tarkoittaa sitä, että vapaaehtoisten kouluttamiselle on löydettävä ja tehtävä aikaa sekä resursseja. Vapaaehtoistyöllä on koko ajan kasvava merkitys ja arvo seurakunnan toiminnassa. Seurakunnissa saattaa olla pitkät perinteet joistakin työmuodoista maallikkojen vetämänä. (Lehtisaari 2009, 37–38.) Tutkimukseni vapaaehtoisia ei ole mitenkään erityisesti koulutettu onnittelukäyntejä varten; suurimmalla osalla heistä on vain monien vuosien käytännön kokemus työstä.

Varhaiskasvatuksen tiimi Lahdessa toivoisi, että vapaaehtoistoimintaan lähtisi mukaan myös nuoria ihmisiä; tällä hetkellä esimerkiksi onnittelukäyntien tekijät ovat pääasiassa jo eläkkeellä olevia henkilöitä. Sanna Lehtisaaren opinnäytetyön (2009, 45). tuloksissa vapaaehtoistyöntekijöiden suurimmat motiivit ovat muun muassa halu auttaa, omien tietojen ja taitojen hyödyntäminen sekä sellaisessa toiminnassa mukana oleminen, joka pitää aktiivisena ja antaa sisältöä elämään. On helppo ymmärtää, miksi vapaaehtoisena on paljon eläkkeellä olevia ihmisiä, jotka eivät voi hyödyntää enää osaamistaan esimerkiksi työelämässä.

Vuonna 2007 tehdyn tutkimuksen mukaan kirkkoon kuulumisen tärkeimpiä syitä ovat kirkolliset toimitukset (kaste, avioliittoon vihkiminen, hautaan siunaaminen), mahdollisuus kummina toimimiseen sekä oikeiden elämänarvojen opettaminen lapsille. Perhettä ja muutakin yhteisöä tukevat tehtävät nähdään aiempaa tärkeämpänä. (Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö 2007, 17–18.) Kaste, kummius ja perheen tukeminen hyvässä kasvatuksessa ovat tämän tutkimuksen mukaan sellaisia asioita, joita arvostetaan ja joihin toivotaan tukea seurakunnalta. Muuttuvassa maailmassa kirkon olisi selvitettävä toimivat käytännöt näiden tehtävien toteuttamiseksi. Tällä tutkimuksella pyritään selvittämään perheiden mielipiteitä ja toiveita, joiden pohjalta tehdään tarvittaessa muutoksia.

10 TUTKIMUSPROSESSI

10.1 Käsitteet, luvat ja aineiston kerääminen

Vapaaehtoisista, jotka tekevät onnittelukäyntejä 4-vuotiaiden luokse, käytetään tässä opinnäytetyössä termiä onnittelukävijä tai vapaaehtoinen. Näin tehdään ero kotikävijöihin, jotka ovat pääasiassa vanhusten luona käyviä vapaaehtoisia. Samasta syystä puhutaan onnittelukäynneistä eikä kotikäynneistä. Tutkimustuloksista kertovissa kappaleissa on sulkeissa tutkijan omia merkintöjä siitä, mistä lomakkeesta kyseinen tieto on otettu. Merkinnöissä on kirjain L, jolla tarkoitetaan lomaketta sekä perässä lomakkeen numero. Merkinnät eivät ole oleellisia lukijan kannalta.

Tutkimuslupa on anottu ja saatu seurakuntayhtymän kasvatustyön johtajalta (Liite 1). Perheille menneessä kirjeessä kerrottiin, että kyselyn tuloksia tullaan käyttämään nimettömänä opinnäytetyössä, joka tulee olemaan luettavissa esim. Theseus-tietokannassa (Liite 2). Vapaaehtoisilta on kysytty ja saatu suullinen lupa keskusteluissa esiin tulleiden asioiden käyttämiseen opinnäytetyössä. Tutkimuksen analysoinnissa käytetty aineisto on peräisin kyselylomakkeiden vastauksista. Opinnäytetyöprosessiin kuului myös mukana oleminen kahdella onnittelukäynnillä sekä vapaaehtoisten iltaan osallistuminen kertomalla tutkimustuloksista, joten aineistoa opinnäytetyöhön on kertynyt tutkijan havainnoista, vapaaehtoisten haastatteluista sekä heidän kanssaan käydyistä keskusteluista.

10.2 Lomakkeen muotoutuminen

Perheiden mielipidettä onnittelukäynneistä lähdettiin selvittämään määrällisellä tutkimuksella, tässä tapauksessa kyselylomakkeella, joka postitettiin perheeseen (Liite 3). Kyselylomakkeen mukana postitettiin palautuskuori. Alussa pohdittiin sähköisen Webropol-lomakkeen käyttämistä kustannusten pienentämiseksi. Nopeasti päädyttiin kuitenkin siihen, ettei perheiden sähköpostiosoitteita ole mahdollista saada, jotta kyselyn voisi lähettää. Perinteisessä postissa menevä kyselylomake myös tuntui sopivan paremmin tutkimuksen teemaan; per-

heen kohtaaminen kun on yksi onnittelukäyntien pääsyy. Kaikkein henkilökohtaisin toimitustapa olisi ollut kotikäyntien yhteydessä, mutta tarpeeksi kattavan otoksen saamiseen olisi tällä tavalla kulunut niin paljon aikaa, ettei siihen ollut mahdollisuutta.

Kyselyn tuli olla tarpeeksi lyhyt, jotta siihen vastaamiseen ei kuluisi lapsiperheen arjessa paljoa aikaa. Tällöin kysymysten tuli olla sellaisia, että niihin voi vastata annetuilla vastausvaihtoehdoilla ja halutessaan tarkentaa lisää. Tärkeimmät asiat, joita onnittelukäynnistä haluttiin saada selville olivat seuraavia: sovittiinko käynnin ajankohta yhdessä perheen kanssa, miten vapaaehtoistyöntekijä kohtasi lapsen ja perheen sekä millaiselta lahjalta Lapsen Raamattu on tuntunut.

Jotta tutkimustuloksia voitaisiin analysoida, lomakkeesta täytyisi käydä ilmi mihin seurakuntaan perhe kuuluu ja milloin onnittelukäynti tehtiin. Muina taustatietoina kysytään muiden perheeseen kuuluvien lasten ikää ja sukupuolta, oliko onnittelukäynti ensimmäinen perheessä sekä seurakunnan toimintaan osallistumista.

Onnittelukäynnin onnistuminen riippuu hyvin pitkälti vapaaehtoistyöntekijän antamasta vaikutelmasta ja toiminnasta. Siksi oli tärkeää saada tietää, millä tavalla vapaaehtoistyöntekijä kohtaa lapsen (ja perheen) onnittelukäynnillä ja millainen vaikutelma kotikäynnistä perheelle jää. Vaikka vastauksista ei pitäisi pystyä päättämään, kenestä vapaaehtoisesta on kyse, on tutkimus heidän kannaltaan silti hyvin sensitiivinen. Kysymysten asettelu ei siis saanut olla liian johdatteleva eikä henkilökohtaisuuksiin menevä. Lopullinen lomake muodostui 17 kysymyksestä. Niissä kysytään käynnin pituutta ja yleisvaikutelmaa, lapsen huomioon ottamista, yleistä onnistuneisuutta ja tarpeellisuuden kokemusta. Myös lapsen mielipiteestä, seurakunnan esitteestä ja vapaaehtoistyöntekijän roolista onnittelukäyntien tekijänä ollaan kiinnostuneita. Viimeisenä on tilaa vapaalle sanalle ja kehittämis ehdotuksille.

Ennen lähettämistä kyselylomake sekä saatekirje kävivät arvioinnissa varhaiskasvatuksen tiimin palaverissa sekä opinnäytetyötä ohjaavalla opettajalla. Ky-

symysten ja vastausvaihtoehtojen asettelua hiottiin selkeämmiksi sekä muutama tarkentava kysymys lisättiin. Myös oikeiden termien (onnittelukäynti, onnittelevä, varhaiskasvatus) käyttö tarkistettiin.

10.3 Tutkimuksen luotettavuus

Mikäli opinnäytetyön tekijä pystyy koko tutkimusprosessin ajan vastaamaan seuraaviin klassisiin kysymyksiin, aikaa ja rahaa ei ole tuhlaantunut turhaan tutkimukseen: mistä työssä on kysymys, miten tutkimus ja tutkija itse edistävät tiedettä, mitä uutta ja erilaista tietoa sillä tuodaan esille ja millä tavalla tutkija perustelee tutkimustyöhön käytetyt resurssit. (Mäkinen 2005, 105.)

Kyselyt lähetettiin perheille, joiden luokse onnittelevä käynti oli tehty vuoden 2012 elo-joulukuun aikana. Näin saatiin tarpeeksi laaja otos eikä käynneistä ollut kulunut liian kauan aikaa. Kyselyitä postitettiin 335 ja niiden palauttamiseen annettiin aikaa noin kuukausi. Kyselyitä palautui 75, joka on noin viidesosa.

Tutkija hoiti itse lomakepohjien ja saatekirjeen tulostuksen Kasvatustyön keskuksella. Keskusrekisteristä oli tilattu valmiit osoitetarrat, jotka liimattiin lähetys- ja palautuskuoriin. Tutkija tarkasti moneen kertaan, että jokaisessa kuoressa oli kaikki materiaali: saatekirje, kyselylomake ja palautuskuori. Näin ainakin lähtötilanteessa kaikilla vastaanottajilla olisi pitänyt olla samat mahdollisuudet kyselyn saamiselle. Kirjeiden häviäminen postissa on mahdollista, mutta hyvin harvinaista; Postin tiedotteen mukaan 0,001 % kirjeistä katoaa vuosittain (Posti palvelee 5.7.2011). Samoin se, että osoitteet olisivat tulostuneet väärin tai muuttuneet. Ainakin yksi palautuneista lomakkeista oli kulkeutunut perheen uuteen osoitteeseen toiselle paikkakunnalle.

Tutkija kävi itse hakemassa palautuneet kyselylomakkeet Kasvatustyön keskukselta huhtikuussa palautusajan mentyä umpeen. Lomakkeet on numeroitu ja kaikki avoimet vastaukset on kirjoitettu ja koottu Word-tiedostolle sekä kaikki kysymykset ja vastaukset syötetty SPSS-ohjelmaan. Jokaisen lomakkeen yleiset ja avoimet vastaukset on tarvittaessa mahdollista yhdistää lomakkeeseen

validiuden tarkistamiseksi. Osa lomakkeissa olleista lasten nimistä on muutettu muotoon ” tyttö / poika 4v.” henkilöllisyyden salaamiseksi.

10.4 Aikataulu

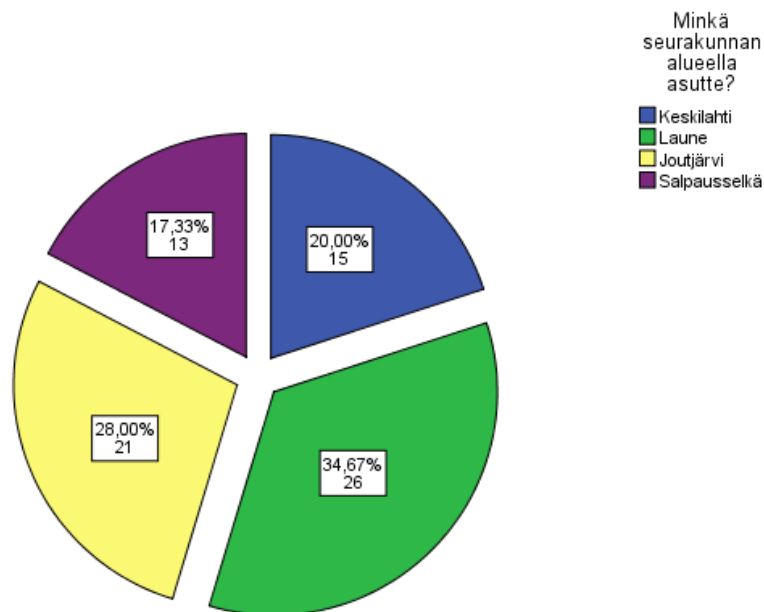
Opinnäytetyön työstäminen aloitettiin marraskuussa 2012. Alkukevät kului teoriapohjan lukemisessa ja omaksumisessa. Kyselyt postitettiin maaliskuussa ja huhtikuun lopulla tuloksia päästiin analysoimaan. Analysointi jatkui kesän aikana. Elokuussa työn näkökulma oli muuttunut tutkimustulosten pohjalta ja vapaaehtoisten näkemystä tarvittiin lisää. Tätä saatiin osallistumalla heille järjestettyyn iltaan. Opinnäytetyön viimeistely tapahtui syksyn aikana. Valmis opinnäytetyö luovutettiin marraskuussa 2013.

11 ONNISTUMINEN VAIHTELEE, MUTTA RAAMATUSTA PIDETÄÄN

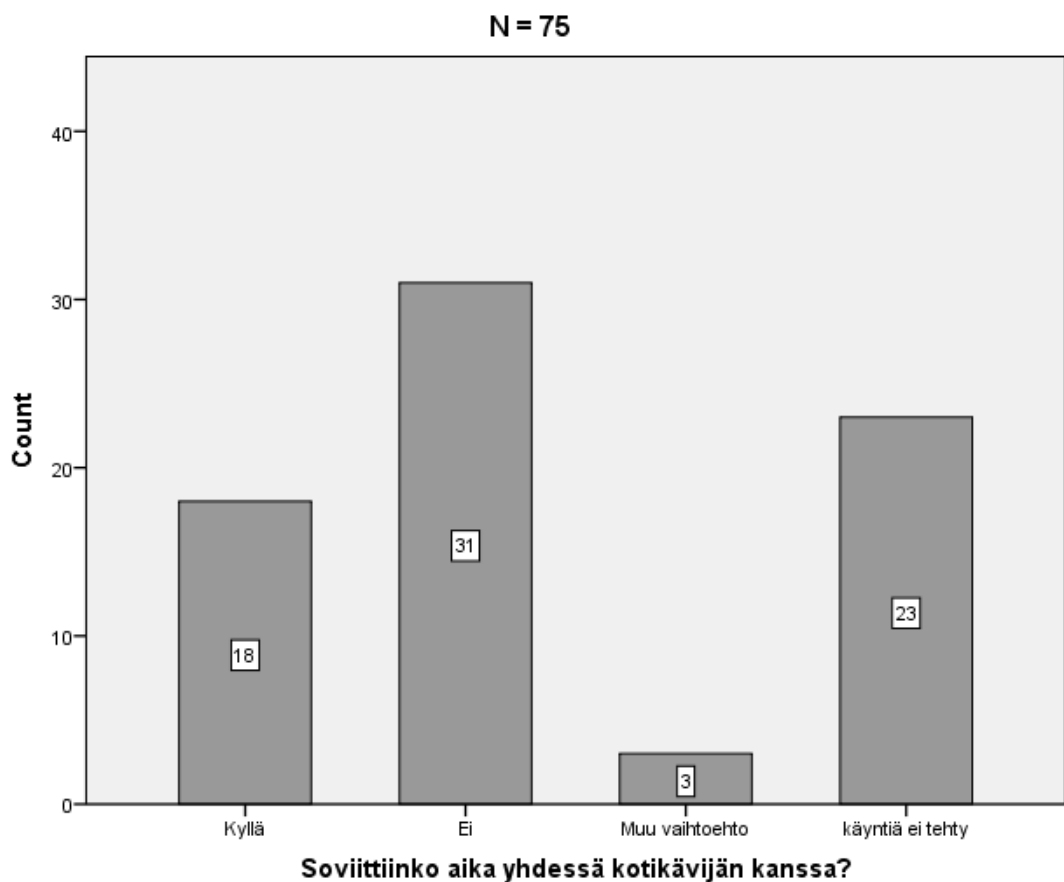
11.1 Palautuneet lomakkeet

Palautuneita lomakkeita oli yhteensä 75 (22 %). Vastauksia tuli neljästä seurakunnasta seuraavasti: 15 Keski-Lahdesta, 26 Launeelta, 21 Joutjärveltä ja 13 Salpausselältä. Yksi perhe (L54) oli ilmoittanut asuvansa kolmen seurakunnan alueella; heidät on analysoinnin helpottamiseksi laitettu kuuluvaksi Keski-Lahden seurakuntaan. Keski-Lahteen lähetetyistä lomakkeista palautui 18 prosenttia, Launeelta 25 prosenttia ja Joutjärveltä sekä Salpausselältä 23 prosenttia.

Vastaukset seurakunnittain N= 75

Vastaukset on jaoteltu kolmeen osaan: tehdyt käynnit (52), joista etukäteen sovittuja oli 18 ja käynnejä, joita ei oltu etukäteen sovittu oli 31. Tekemättömiä käynnejä oli 23. Yksi onnittelu oli tapahtunut sovitus seurakunnan päiväkerhos- sa (L35). Toisessa käynnissä sopimiseen oli annettu mahdollisuus, mutta perhe oli unohtanut sen (L14). Yhteen lomakkeeseen oli vastattu yhteen perheen kah- den eri lapsen onnittelukäynnin tiedot (L71/27). Aikaisempi käynneistä oli vuo- delta 2009, joten perhe ei ollut muistanut, oliko käynti sovittu. Nämä kolme muodostavat muun vaihtoehdon käynnit.

Yksi viidesosa onnitelluista nelivuotiaista oli perheen ainoita lapsia. Neljällä viidestä oli siis muita sisaruksia. Vähän yli puolet perheistä osallistuu seurakunnan järjestämään toimintaan. Selkeästi eniten osallistutaan perhe- ja päiväkerhoihin, mutta vastauksissa mainitaan myös seurakunnan järjestämät yleisötahtumat, jumalanpalvelukset, rippikoulu ja Kohtaamispaikan toiminta. Useissa vastauksissa mainitaan, että lasten ollessa pienempiä osallistuminen on ollut aktiivisempaa. Vajaa puolet perheistä ei osallistu seurakunnan toimintaan.

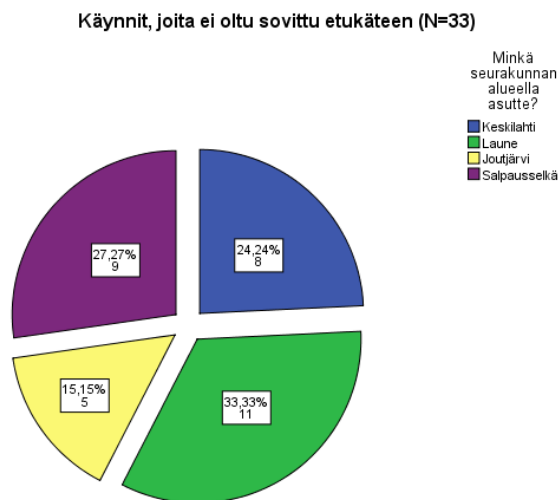
Suurin osa käynneistä, yhdeksän kymmenestä on kestänyt alle 15 minuuttia. Launeen seurakunnan alueella on ollut neljä ja Keskilahden alueella yksi 15–30 minuutin mittainen käynti. Pisin onnitelukäynti on ollut Salpausselällä, käynnin kestoksi on arvioitu 30–45 minuuttia. Käyntiä ei oltu sovittu etukäteen, mutta sen ajankohta on silti ollut hyvä ja käynti on koettu tarpeelliseksi.

11.2 Tehdyt käynnit

Tehtyjä käyntejä on yhteensä 52. Kaksi kolmasosaa käynneistä on tehty vuoden 2012 aikana. Seitsemän käyntiä on tehty tammi- ja helmikuun aikana vuoden 2013 puolella. Onnitelukäyntejä tekevien mukaan sekä perheelle että vapaaehtoiselle hyvän ajan sopiminen ei aina ole helppoa. Tällöin onnitelukäynti saattaa joskus siirtyä pitkällekin. Pääsääntöisesti käynnit pyritään tekemään mahdollisimman lähellä oikeaa syntymäpäivää. (Vapaaehtoisten ilta 2013.) Tämä selittäisi tammi- ja helmikuussa tehdyt käynnit.

11.2.1 Ei-sovitut käynnit

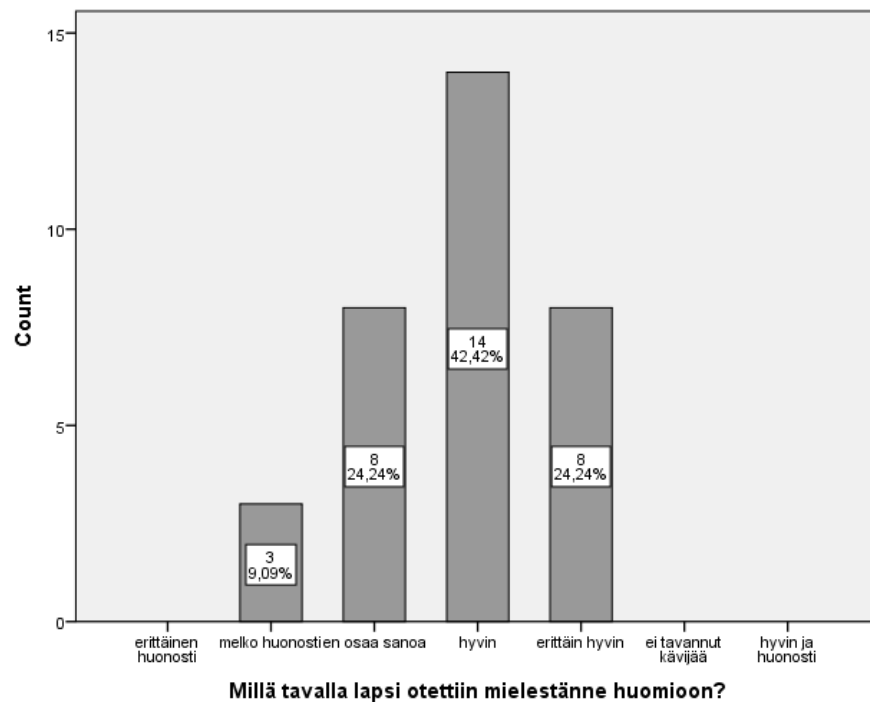
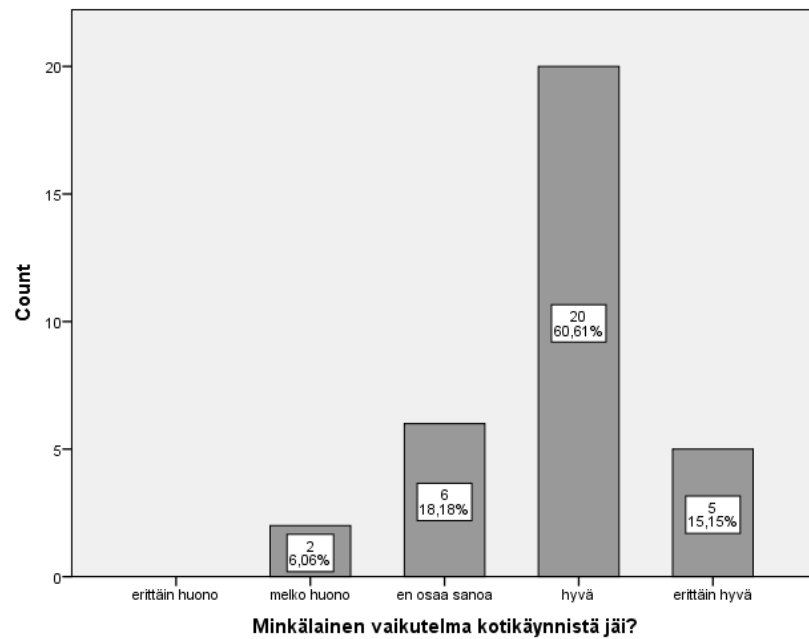
Melkein kahta kolmasosaa käynneistä ei oltu sovittu etukäteen (N=33). Näitä käyntejä oli Keski-Lahdessa 8, Launeella 11, Joutjärvellä 5 ja Salpausselällä 9. Marras- ja joulukuussa on enemmän näitä käyntejä kuin muina kuukausina. Onnittelukäynnin ajankohtaa on pidetty selkeästi huonompana kuin silloin kun käynti on ollut etukäteen sovittu. Kuitenkin tutkimuksen pisimpään kestänyt onnittelukäynti on tapahtunut sopimatta.

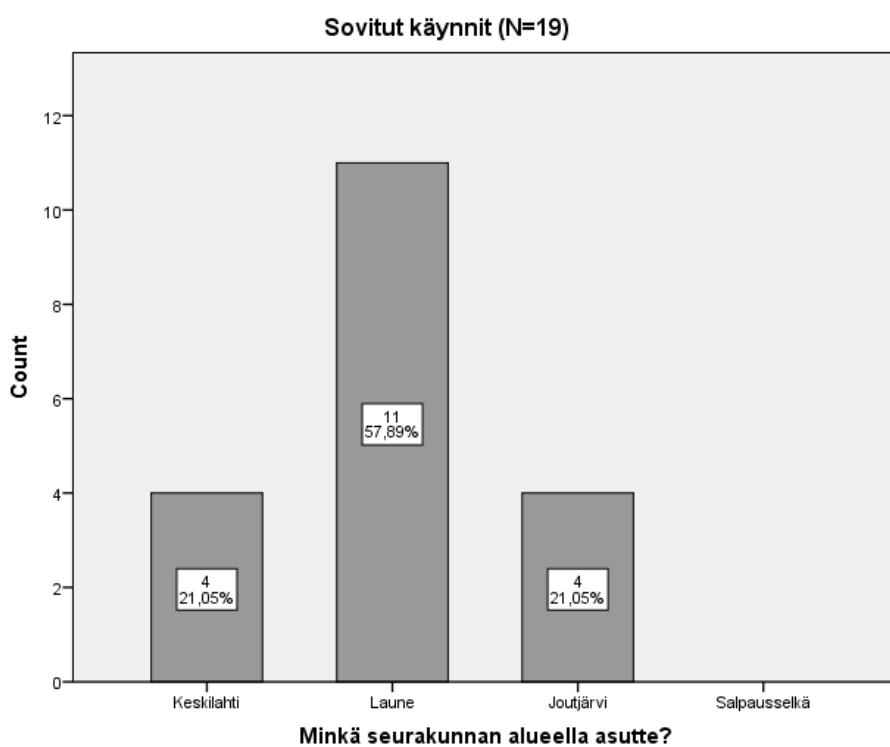
Vaikka käyntejä ei oltu sovittu etukäteen, kolme neljästä perheestä on pitänyt käyntiä hyvänä tai erittäin hyvänä. Yli puolet onnittelukävijöistä on tutustunut lapsen kanssa onnittelukorttiin ja joko Raamattuun tai virsikirjaan.

Ei sovitut N=33

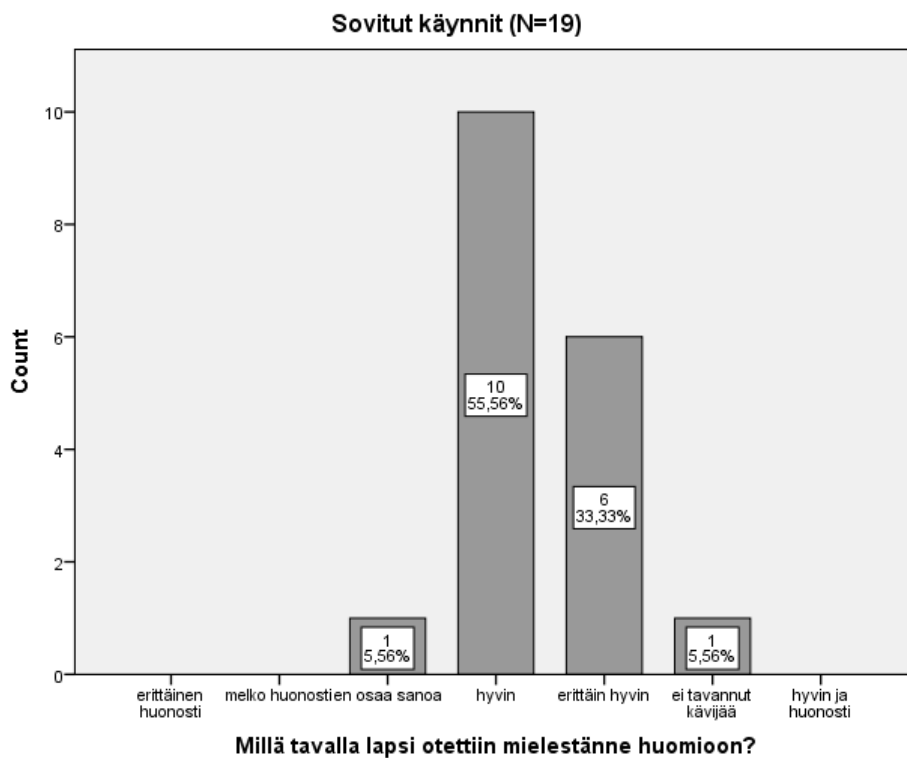

11.2.2 Etukäteen sovitut käynnit

Etukäteen sovittuja käyntejä oli 19, joista Keski-Lahdessa 4, Launeella 11 ja Joutjärvellä 4. Etukäteen sovittuja käyntejä on ollut yli puolet vähemmän kuin ei-sovittuja käyntejä. Tämän tutkimuksen mukaan Salpausselän seurakunnan alueella ei ole tehty yhtään sovittua onnittelukäyntiä. Syyskuussa on tehty yli nelinkertainen määrä sovittuja käyntejä verrattuna muihin kuukausiin. Vain yksi vastaaja ei ole pitänyt onnittelukäynnin ajankohtaa hyvänä.

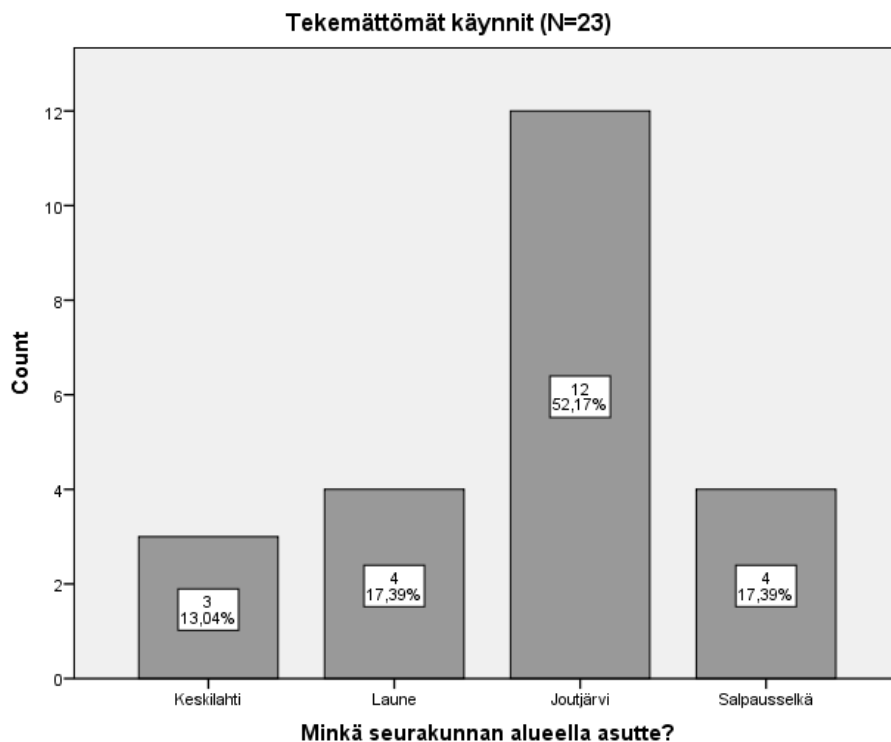

Lapsen kanssa on myös ehditty tutustua enemmän Raamattuun, kun käynti on ollut sovittu. Onnittelukäynnin tarpeellisuus on koettu samaksi etukäteen sovituilla ja ei-sovituilla käynneillä

11.3 Tekemättömät käynnit

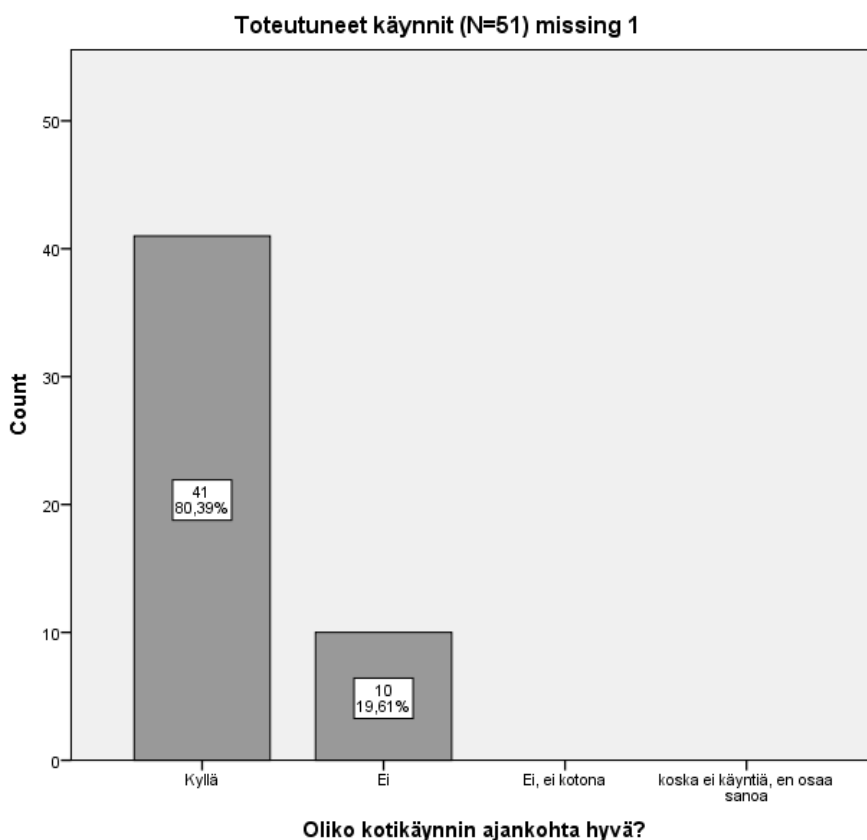
Tekemättömien käynti määrä oli hyvin odottamaton tutkimustulos. Kyselylomakkeita lähettäessäni en saanut tietoa, ettei Joutjärven seurakunnassa Ahtialan alueella tehty tuolla hetkellä onnittelukäyntejä. Siellä lapselle lähetettiin onnittelukortti, jonka yhteydessä kerrotaan Raamatun olevan haettavissa seurakuntakeskukselta. Tästä syystä Joutjärvi nousee tuloksissa selkeästi esiin. Joutjärven käynneistä 12 on jäänyt tekemättä, eli yli puolet. Tekemättömiä käyntejä oli kuitenkin vastausten mukaan myös Keski-Lahdella kolme ja Launeella sekä Salpausselällä molemmilla neljä. Karkea tulos tämän tutkimuksen perusteella tarkoittaisi siis sitä, että Keski-Lahdella joka viides, Launeen alueella reilusti joka kymmenes ja Salpausselän alueella jopa melkein kolmasosa käynneistä jää tekemättä.

11.4 ”Kiva kun muistetaan, mutta yllätyskäynnit ei aina hyvä asia”

Kyselylomakkeen kysymyksistä lähes kaikki oli tehty sellaisiksi, että niissä oli annetut vastausvaihtoehdot ja halutessaan vastauksia sai syventää lisää. Kolme viimeistä kysymystä (käynnin onnistunein asia, lapsen mielipide käynnistä sekä vapaa sana / kehittämisehdotukset) olivat avoimia. Kaikki avoimet vastaukset on kirjoitettu ylös ja tallennettu erilliselle Word-tiedostolle. Vastaajat, joiden luokse onnittelukäyntiä ei tehty ollenkaan, eivät olleet pääsääntöisesti pystyneet vastaamaan lomakkeen valmiisiin kysymyksiin. Nämä vastaajat olivat kirjoittaneet paljon omia huomautuksiaan reunamerkintöinä. Nämä kaikki on myös koottu ja kirjoitettu muistiin. Kappaleiden välissä on suoria lainauksia kyselylomakkeiden vastauksista. Lainausten perässä olevat numerot ovat tutkijan omia merkintöjä siitä, mistä lomakkeesta kyseinen vastaus on otettu.

11.4.1 Ajankohdan sopivuus

Lapsiperheen arki on usein kiireistä ja rutinoitunutta jolloin yllättävä käynti saattaa häiritä ja katkaista arjen kulun. Yllättävä käynti saattaa tuntua vielä häiritsevämmältä, jos syy jää epäselväksi. Näin oli osassa perheitä käynyt. Selkeä enemmistö vastanneista olisi toivonut, että ajankohta olisi sovittu etukäteen. Tällöin käyntiin olisi osattu varautua paremmin, perhe olisi ollut kotona ja myös lasta olisi pystytty valmistelemaan käyntiin.

Vastauksista löytyviä syitä ennalta sopimattoman käynnin huonoon ajankohtaan oli useita. Perhe ei joko ollut kotona, juuri lähdössä jonnekin tai arkirutiinit olivat käynnissä (harrastukset, ulkoilu, kauppareissut, iltatoimet, saunominen). Lapsella saattoi samalla hetkellä olla muita vieraita (sukulaisia tai kavereita), jolloin huomio on ollut jossain muualla kuin onnittelutilanteessa. Toinen vanhemmista saattoi olla poissa kotoa. Vastauksissa useampi vanhempi kertoo lapsen ujoudesta tilanteessa.

Joukossa on kuitenkin perheitä, joiden mielestä yllättävä käynti on ollut hyvä juttu. Muutamassa perheessä syynä tähän on ollut se, ettei käyntiä oltu muistettu sopia soittamalla ja se olisi jäänyt tekemättä, ellei vapaaehtoinen olisi tullut ilmoittamatta. Yhdessä perheessä on ilahduttu, koska vieraita käy harvoin. Muutamassa perheessä yllätyskäynti on vain yksinkertaisesti ollut joko lapselle tai koko perheelle mieluisa vierailu, jossa lasta muistetaan lahjalla. Yhdessä vastauksessa kerrotaan, että on mukavaa kun seurakunnasta tullaan tekemään vierailu, jonka voi halutessaan perua.

Täti toi raamatun yllätyksenä ja pyytämättä. Se oli kuitenkin kiva ele. Nykyään aina kaikki pitää sopia ja soitella, niin tämä oli mukava pieni ele. Joku näki vaivaa että kävi ovellamme. (L6)

Ei ollut ennakkotietoa asiasta, ihmettelimme käyntiä, sattumalta olimme kotona, tosin toinen vanhempi ei ollut.(L20)

Olisi ollut hyvä sopia ajankohta etukäteen mutta toisaalta näin se oli nopeasti hoidettu. (L23)

Lapselle jäi erittäin hyvä mieli käynnistä. Oli iso yllätys! (L17)

11.4.2 Onnittelukävijät ja lapsen huomioiminen

Vapaaehtoisten on mainittu olleen mukavia, miellyttäviä ja ymmärtäväisiä. Heidän tilannetajuaan on muutamissa vastauksissa keuhuttu, jos käynti on osunut kiireisen tilanteeseen, kuten kaupasta kotiin palaamiseen. Toisaalta hektiseen tilanteeseen osuminen on useissa vastauksissa syy siihen, että käyntiä ei ole koettu onnistuneena. Kävijöiden kanssa on saatu hyviä keskusteluja aikaiseksi eikä ole tuntunut siltä, että he tuputtaisivat mitään.

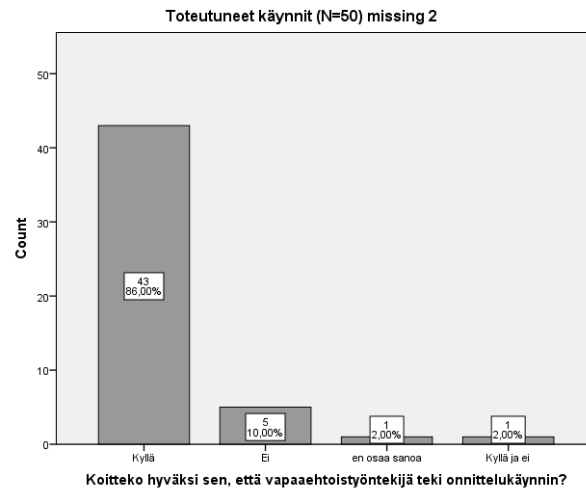
Osa kävijöistä on laulanut lapselle laulun, lukenut onnittelukortin, käynyt yhdessä läpi tai esitellyt muuten Lapsen Raamattua. Onnittelukävijöiden on mainittu olleen hyvässä kontaktissa lapseen ja puhuneen suoraan lapselle. Osa käynneistä on ollut vain piipahtamisia oven raossa eikä lasta ole vastausten mukaan huomioitu juuri ollenkaan.

Henkilö viipyi ovenraossa, antoi Raamatun ja viipyi n. 1 minuutin ajan. Ei siinä ajassa oikein ehdi ottaa lasta huomioon. Varsinkin kun lapsi on ujo.(L1)

Enemmän lapsen kanssa kontaktia. (L7)

Oli paljon positiivisempi kokemus kuin olimme ajatelleet. Seurakunnan työntekijä oli todella miellyttävä.(L42)

Eräässä perheessä Lapsen Raamatussa olleessa omistuskirjoituksessa on ollut väärä nimi ja vastauksessa harmiteltiin sitä, ettei koko loppuiäksi tarkoitettu muisto tuntunut enää niin henkilökohtaiselta. Muuten käyntiin oltiin oltu tyytyväisiä. Kiireistä tunnelmaa on valiteltu osassa vastauksia ja sitä, ettei onnittelukävijä ole joko konkreettisesti kuullut lasta tai ei vain ole malttanut kuunnella, kun on toimittanut asiaansa niin tomerasti.

11.4.3 Lapsen näkökulma

Lasten kerrotaan olleen iloisia, onnellisia ja innostuneita, kun ovat saaneet kirjan lahjaksi. He ovat muistelleet käyntiä myöhemminkin, varsinkin jos kävijä on lapselle muutenkin tuttu esimerkiksi kerhon kautta. Samanlaisen kirjan saaminen kuin isommilla sisaruksilla on ollut kiva juttu.

Osa lapsista ei vastausten mukaan ole jälkikäteen muistanut käyntiä tai pitänyt sitä merkittävänä. Perheen muut lapset ovat kuitenkin joissain kodeissa muistaneet käynnin ja pitäneet sitä mielenkiintoisena ja erikoisena asiana. Onniteltavalla lapselle on myös ollut muita vieraita tai kavereita kylässä samaan aikaan, jolloin huomiota ja keskittymiskykyä ei ole riittänyt onnittelutilanteeseen. Osa lapsista ei koskaan tavannut onnittelukävijää koska oli saunassa tai kyläilemässä.

Ehkä hieman ihmettelevä. Meni jonkin aikaa, kun ymmärsi, miksi vieras ihminen tuli onnittelemaan. Raamattu oli mieluisa. (L44)

Lapsi muistaa henkilön, joka toi Raamatun. (L48)

Ei kamalasti kiinnostanut, kun oli kavereita leikkimässä, mutta kävi moikkaamassa ja kurkkaamassa Raamatun.

Mukava kokemus. Lapsi piti hänelle esitetystä laulusta ja oli otettu saamastaan lapsen raamatusta. (L50)

11.4.4 Käynnin merkityksellisyys ja tarpeellisuus

Oli onnittelukäynti sitten ennalta sovittu, yllättäen tehty, huonoon ajankohtaan osunut tai kokonaan tekemättä jätetty, lähes kaikissa vastauksissa mainitaan, että on mukava, kun seurakunta huomioi lapsen hänen syntymäpäivänään. Sekä vanhemmille että lapselle on jäänyt hyvä mieli muistamisesta. Lapsen Raamattu koetaan mieluisaksi lahjaksi ja mainitaan, ettei sitä muuten olisi tullut perheeseen hankittua. Niissäkin perheissä, joissa käyntiä ei muuten ole koettu onnistuneeksi ja tai se on jäänyt tekemättä, Raamatusta lahjana ollaan oltu innostuneita.

Lasten Raamattu on ihana lahja, jota tutkitaan yhdessä vanhempien ja siskojen kanssa. On myös kivaa, että kerhossa on sama Raamattu käytössä, tytär on aina innoissaan, kun vastaan tulee sama kertomus, kuin ”kerhossakin oli”. (L32)

Seurakunnan tekemiä onnittelukäyntejä on pidetty vastauksissa sekä mieluisina että tungettelevina. Samoin mielipide käynnin pituudesta vaihtelee: osa olisi toivonut muutakin kuin pikaista piipahtamista eteisessä ja joku taas ei ole halunnut päästää kävijää sisälle kotiinsa vaan on ottanut lapsen kanssa lahjan ja onnittelut vastaan rappukäytävässä.

Vastauksissa on toivottu vaihtoehtoja ja jopa ehdotettu ratkaisuja kotiin tehtävän onnittelukäynnin tilalle. Eräs perhe oli hakenut Raamatun yhdessä lapsen kanssa seurakunnan tiloista ennalta sovittuna ajankohtana ja järjestelyyn oltiin oltu tyytyväisiä. Eräessä vastauksessa pidetään harmittavana sitä, että Raamatun saaminen on sidoksissa ajan löytämiseen ja työntekijän tapaamiseen. Monessa vastauksessa toivotaankin paikkaa, mistä Raamatun voisi hakea jos onnittelukäyntiä ei onnistuta järjestämään kotiin. Onnittelukäyntiä ehdotetaan tehtäväksi myös esimerkiksi kun lapsi aloittaa koulun, jolloin lapsen kanssa olisi enemmän keskusteltavaa.

Kävimme kirkolla työntekijän ehdotuksesta ja sopi meille yhtä hyvin (L36)

Aina ei ole mahdollisuutta järjestää onnittelukäyntiä kotiin. Voisiko silloin olla joku paikka jossa lapsen kanssa voisi käydä onniteltavana ja saada lahja seurakunnalta. (L45)

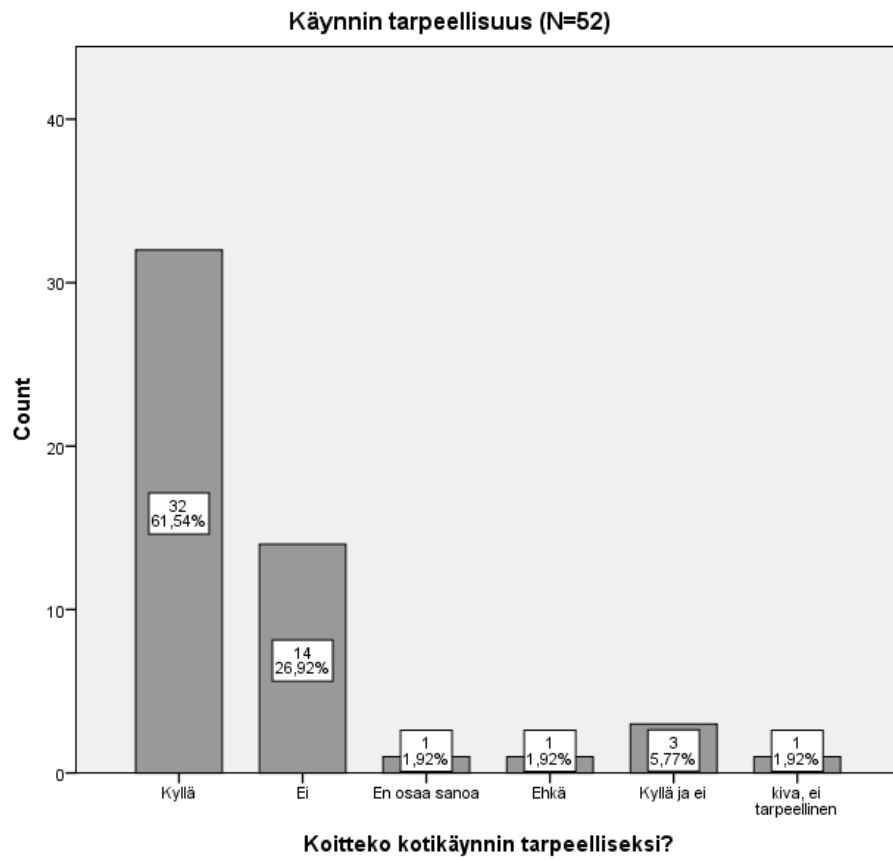
Mielestäni jokaisen lapsen pitäisi saada raamattu, vaikkei kotikäyntiä järjestettäisi. (L68)

Tämä tutkimus tavoitti ison määrän perheitä, jotka eivät osallistu seurakunnan toimintaan (44 % vastauksista). Heistä lähes puolet piti onnittelukäyntiä tarpeellisina, kun seurakunnan toimintaan osallistuneista vain reilusti alle puolet koki näin. Tarpeellisuuden kokeminen näyttää olleen kyselyn vaikein kysymys, koska joka kolmas on jättänyt sen tyhjäksi. Tekemättömien ja toteutuneiden käyntien tarpeellisuuden kokemisella on havaittavissa selkeä ero. Kaksi kolmesta on pitänyt käyntiä tarpeellisena kun se on toteutunut, kun taas vain reilu kolmasosa on kokenut käynnin tarpeelliseksi silloin kun sitä ei oltu tehty.

Se oli ihan kiva juttu. Mutta ”tarpeellinen” on liian vahva ilmaisu (L25)

Siitä ei ollut mitään hyötyä. Ihan yhtä hyvin lasten Raamatun olisi voinut postittaaakin meille. (L1)

Käynti oli tosi lyhyt (ja hyvä niin) mutta melko turha. Voisiko resursseille olla jotain tärkeämpää käyttöä..? (L3)

12 TARVETTA PEREHDYTTÄMISELLE JA VAIHTOEHDOLLE

12.1 Kyselylomakkeiden toimivuus

Lomakkeen viimeistely tapahtui melko kiireisellä aikataululla, jotta postittaminen saataisiin maaliskuun alkuun. Kysymysten muodostamisessa käytettiin vapaaehtoistyön koordinaattorin sekä lapsityön tiimin tietoja, havaintoja ja tutkimustoi-veita. Ennen kyselylomakkeen tekoa tutkijan olisi ehdottomasti pitänyt olla mu-kana onnittelukäynneillä, jotta olisi ymmärretty rajata pois sekä toisaalta syven-tää ja muotoilla toisin muutamia kysymyksiä. Kiireestä ja omakohtaisen koke-muksen puutteesta huolimatta vastauksista on löydettävissä tarpeeksi tietoa tutkimusongelman kannalta.

Palautuneissa lomakkeissa oli muutama nolo virhe. Ensimmäinen kysymys olisi pitänyt muotoilla seurakuntaan kuulumisena, ei alueella asumisena: yhdessä lomakkeessa perhe on ilmoittanut asuvansa kolmen eri seurakunnan alueella. Kysymyksessä nro 12 vastauksien asettelu ei ole kovin onnistunut; vastaajat ovat lisänneet paljon omia vaihtoehtojaan, koska ei ole ollut sopivaa.

Vaikka termit on yritetty yhtenäistää, kysymyksissä puhutaan silti sekä koti- että onnittelukäynneistä, jälkimmäisen ollessa virallinen termi. Tulostetuista lomak-keista on jostain syystä jäänyt kokonaan pois kysymys numero 13, jossa kysy-tään onko Raamattu/virsikirja ollut käytössä perheessä ja millä tavalla. Lomak-keen viimeiset kysymykset on numeroitu 16, 18 ja 19, kysymys numero 17 on jäänyt välistä. Olen tuloksia analysoidessa ratkaissut nämä asiat niin, että ky-symys nro 13 on tyhjä ja viimeiset kolme kysymystä on uudelleen numeroitu joka vastauslomakkeeseen kysymyksiksi 16, 17 ja 18. Vaikka kysymys nro 13 olikin jäänyt pois, muista vastauksista on onneksi selvästi luettavissa Raamatun merkitys lapselle ja perheelle.

Lomakkeessa olisi ollut hyvä kysyä, missä kuussa lapsen syntymäpäivä on ja missä kuussa onnittelukäynti tehtiin. Tällöin olisi voitu saada paremmat tulokset siitä, kuinka hyvin onnittelukäynti saadaan osumaan syntymäpäivän lähelle.

Käyntien pidemmälle siirtyminen saattaa olla haasteellista vapaaehtoisille, mutta lapsen kannalta asia on varmasti vain positiivinen: varsinaisen syntymäpäivän mentyä jo ohi saakin yllättäen vielä yhden lahjan. Kysymyksen 3 kohdalla olisi pitänyt kysyä, mitä kautta perheenjäsenet ovat lähteneet mukaan seurakunnan toimintaan. Tällä tavalla olisi voitu saada tietoa siitä, ovatko onnittelukäynnit ja niissä annettava informaatio vaikuttaneet tähän asiaan. Kysymykset perheiden muista lapsista sekä aikaisemmista käynneistä olisi voinut jättää pois, koska niiden vastaukset eivät tarjoa mitään oleellista tietoa tutkimusongelman kannalta.

Ennako-oletuksena oli, että onnittelukäynnit ovat pääasiassa toteutuneet kaikkiin perheisiin, jolloin mieleen ei tullut muotoilla kyselylomaketta niin, että siihen voisi vastata myös silloin, jos käynti ei ole toteutunut. Onneksi vastaajat olivat itse ratkaisseet tämän ongelman monessa lomakkeessa ja kirjoittaneet kommentteja paperin kulmiin tai viimeiseen avoimeen kysymykseen. Osa kysymyksistä olisi pitänyt muotoilla toisin. Tällaiset pienet virheet harmittavat, koska tällä tutkimuksella edustettiin seurakuntaa ja lomakkeista on saattanut saada sen vaikutelman, ettei niihin ole panostettu tarpeeksi. Virheet ovat saattaneet vaikuttaa tutkimuksen uskottavuuteen ja sitä kautta ihmisten halukkuuteen osallistua siihen.

Kyselylomakkeiden käyttämisen ongelma on se, etteivät tutkittavat pääse itse vaikuttamaan kysymyksiin. Tutkija on etukäteen määritellyt, mikä on oleellista ja keskeistä. Käyttämällä vain kyselylomakkeita tutkittavan omia kokemuksia ja näkemyksiä ei välttämättä saa tarpeeksi hyvin esille. (Nylund & Yeung 2005, 22.) Tutkimustulokset aukenivat aivan eri tavalla, kun niistä päästiin keskustelemaan vapaaehtoisten kanssa.

12.2 Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vapaaehtoisten kanssa

Koko opinnäytetyöprosessin ajan opiskelijan ja työelämäohjaajan välillä oli säännöllinen yhteydenpito sähköpostitse. Opiskelijan asuessa Järvenpäässä vain välttämättömimmät asiat hoidettiin Kasvatustyön keskuksella järjestetyissä

tapaamisissa. Tapaamisissa ja keskusteluissa käytiin läpi hankkeen lähtökohdat, seurakunnan odotukset sekä sovittiin hankkeeseen sisältyvän tutkimuksen toteutustavasta, aikataulusta ja onnittelukäynneille mukaan lähtemisestä. Koko prosessi pohjautui hyvin pitkälti opiskelijan aikataululle ja resursseille, mikä oli hienoa. Myös muu varhaiskasvatuksen tiimi osallistui prosessiin arvioimalla saatekirjettä ja lomaketta sekä tutkimuksen tuloksia. Ohjaaja toimi näiden tietojen välittäjänä. Ohjaajan kautta opiskelija sai myös tarvittavat yhteystiedot, materiaalit ja puitteet lomakkeiden lähetykselle. Yhteistyö oli sujuvaa koko prosessin ajan ja ohjaaja huolehti opiskelijan jaksamisesta kannustamalla ja yhteydenpidolla. Opiskelijalla oli tunne tutkimuksen tarpeellisuudesta ja tärkeydestä, koska myös muut kuin varhaiskasvatuksen työntekijät olivat tutkimuksesta tietoisia ja kiinnostuneita.

Yhteistyö vapaaehtoisten kanssa oli haastavampaa, koska heidän toimintansa arvioiminen oli yksi tutkimuksen tavoitteista. Halusin suhtautua heidän työhönsä kunnioittavasti, mutta en voinut sivuuttaa vastauksia, joita olin perheiltä saanut. He olivat kuitenkin paljon vastaanottavaisempia kuin olin ajatellut. Onnittelukäyntien tekeminen ei heidänkään mielestä ole aina ongelmaton, joten he osasivat suhtautua tuloksissa esiintyneeseen kritiikkiin ja muutostarpeeseen hyvin. Vapaaehtoisten iltaan osallistunut lapsityön pappi pohjusti ihailtavalla herkkyydellä tutkimustulosten esittämistä. Ilman hänen avauspuheenvuoroaan en olisi ymmärtänyt illan lopuksi korostaa positiivisia näkökulmia.

12.3 Perheiden kohtaaminen

Koko opinnäytetyöprosessin ajan onnittelukäynneistä on puhuttu perheen kohtaamisen välineinä. Vasta tutkimustuloksista sekä vapaaehtoisten kanssa käydyistä keskusteluista syntyi ymmärrys siitä, kuinka kapeasti olen ymmärtänyt ”kohtaamisen” prosessin alussa. Siinä ei mennä mainostamaan itseään ja automaattisesti viettämään mukavaa hetkeä perheen kanssa. Aito kohtaaminen on kohtaajiensa näköistä: hetkeen sidottua, arjen ja inhimillisyyden huomioivaa.

Onnittelukäynnin tarkoituksena ei ole virittää syvällistä keskustelua perheen kanssa. Lapsen kanssa ei myöskään tarvitse syntyä tämän elämää mullistavaa vuorovaikutushetkeä. Lapsiperheet hakevat mahdollisesti tarvitsemansa tuen ja avun muilta tahoilta, eivät kotiinsa onnittelemaan tulevilta ventovierailta, vaikka nämä seurakuntaa edustaisivatkin. Käyntien syynä on yksinkertaisesti onnittelutervehdyksen vieminen lapselle, hänen ja lapsen kautta myös vanhempien ilahduttaminen. Kristillistä kasvatusta tuetaan viemällä perheeseen Lapsen Raamattu. Lähes poikkeuksetta Raamattu on hyvin mieluinen lahja, jota moneen perheeseen ei muuten hankittaisi.

Ollessaan itse seurakuntalaisia vapaaehtoiset myös edustavat sitä ja kohtaamisen kautta perheelle syntyy mielipide seurakunnasta, sen tavasta hoitaa asioita ja kohdata ihmisiä. Vaikka kolme neljästä tutkimuksen perheestä on pitänyt onnittelukäyntiä hyvänä tai erittäin hyvänä, joka neljännelle perheelle ei ole jäänyt näin positiivista mielikuvaa. Mielikuvaan vaikuttavia asioita ovat olleet muun muassa käynnin sopiminen, lapsen ja perheen kohtaaminen ja kiireisyyden tunne. Olisi ymmärrettävä, että perhe saattaa rinnastaa kokemansa huonot puolet myös seurakunnan muuhun toimintaan. Onnittelukäynti voi myös perheen ainoa kontakti kotiseurakuntaansa vuoden aikana. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tukea kasteessa syntynyttä yhteyttä ja mikäli onnittelukäynti jää negatiiviseksi kokemukseksi, yhteyden hoitaminen saattaa vaikeutua.

12.4 Onnittelukäyntityön kehittäminen

Nykyisistä onnittelukävijöistä suurin osa on jo eläkkeellä olevia. Projektin alussa olin ehdottomasti sitä mieltä, että onnittelukäyntitoimintaan olisi hyvä saada mukaan nuorempia ihmisiä ja seurakunta on yrittänytkin näin toimia. Yeungin (2002, 56–57) tutkimukseen viitaten nuoret saattavat ajatella onnittelukäyntityön vaativan pitkäaikaista sitoutumista. Projektiluontoinen, lyhytkestoinen toiminta houkuttelee nuoria paremmin vapaaehtoistyöhön, joten markkinoimalla työtä esimerkiksi vuoden, kahden mittaisissa jaksoissa nuoret voisivat innostua paremmin. Koska onnittelukäyntityö on yhdenlaista evankelioimista, on ehkä poh-

dittava rekrytointia seurakunnan toiminnassa jo mukana olevista nuorista, koska työn mielekkääksi kokemiseen tarvitaan melko varmasti kristillistä vakaumusta.

Vapaaehtoistoimintaa tulisi kehittää ns. kolmannen iän (eläkkeelle siirtymisen ja varsinaisen vanhuuden välissä oleville) ihmisille (Nylund & Yeung 2005, 20). Tilastokeskuksen ennustuksen mukaan vuonna 2030 yli neljännes Suomen väestöstä tulee olemaan yli 65-vuotiaita (Kirkkohallitus 2007, 34). Tämän ennusteen perusteella onnittelukäyntityöhön pitäisi teoriassa löytyä tulevaisuudessakin lisää motivoituneita vanhempia naisia sekä miehiä. Tällöin työmuoto ei välttämättä tarvitse nuorempia osallistujia ja yllä mainittua pitkän linjan tavoitettakin saavutettaisiin.

Jos uusia vapaaehtoisia ei löydy, toimintamuoto on muutaman vuoden päästä pulassa. Onniteltavien 4-vuotiaiden määrä on pysynyt melko samana viimeisen viidenkymmenen vuoden ajan. Viime vuosien kirkosta eroamisten ei pitäisi vaikuttaa lapsityön puolella vielä kovin radikaalisti, joten vuosittain on edelleen odotettavissa 600–800 käyntiä. Ja koska tutkimustulokset antavat jo nyt hieman vihjettä siitä, että sekä perheelle että vapaaehtoiselle sopivaa aikaa on välillä vaikea löytää, olisi jo nyt ajankohtaista pohtia vaihtoehtoja onnittelukäynneille. Uutta ratkaisua voitaisiin jopa kokeilla käyntien rinnalla. Pahin tilanne olisi se, että käyntien tekemistä jatkettaisiin siihen saakka, että niiden tekeminen laadukkaasti alkaisi olla mahdotonta ja tämän tilanteen tullessa vastaan tehtäisiin jokin huonosti toimiva hätäratkaisu. Kun jo nyt alettaisiin pohjustaa toisenlaista mahdollisuutta, siihen siirtyminen tarvittaessa ei olisi niin vaikeaa.

Tutkimuksen perusteella seurakunnan osoittamasta huomiosta lasta kohtaan ollaan mielissään ja Raamattu on mieluinen lahja. Osa perheistä ei vain halua kotikäyntiä ja toivoisi vaihtoehtoa sille. Kotiin tehtäviä käyntejä perustellaan muun muassa lapsen henkilökohtaisella huomioimisella. Useissa seurakunnissa kuitenkin järjestetään vuosijuhlia eri-ikäisille lapsille. Hyvällä järjestelyllä lapsi on mahdollista huomioida yksilönä isommassa tapahtumassakin. Porin Teljän seurakunnan lapsityönohjaajan Ritva Parkkalin (henkilökohtainen tiedonanto 24.11.2013) mukaan heidän seurakunnassaan on järjestetty 4-vuotiaiden yhteissyntäreitä vuodesta 2006 lähtien. Juhla järjestetään kotikirkolla ja seura-

kunnasta on koettu, että tämä madaltaa kynnystä tutustua omaan kirkkoon. Perheet, isovanhemmat ja kummit ovat pitäneet eniten siitä, että juhlaan on saanut tulla yhdessä. Muiden samanikäisten lasten vanhempien näkemistä on myös pidetty hyvänä. Juhlien järjestäjinä ovat seurakunnan lastenohjaajat ja pappi on käynyt pitämässä hartaushetken. Ohjelmassa on leikkejä, lauluja, hartaushetki sekä kahvi- ja kakkutarjoilut. Lopuksi lapset ovat yleensä saaneet jonkin pienen lahjan. (Ritva Parkkali, henkilökohtainen tiedonanto 24.11.2013.)

Lahden seurakunnissa ei pitäisi luopua onnittelukäynneistä, koska tutkimustulokset osoittavat, että osa perheistä on ollut tyytyväinen käyntiin, vaikkei olekaan itse ollut aktiivinen sen toteutumiseksi. On myös perheitä, jotka mutta viittaen muiden seurakuntien kokemuksiin, muunkinlaiset järjestelyt ovat osoittautuneet toimiviksi.

Tämän tutkimuksen intressinä oli perheen mielipiteen selvittäminen. Saatekirjeessä luvataan, että seurakunta aikoo kehittää varhaiskasvatustaan paremmin lapsiperheitä palvelevaksi. Näin tulisi siis myös toimia. Vapaaehtoisille järjestetyssä illassa puhuttiin alustavana ideana Lapsen Raamattujen jakamisesta perhemessujen yhteydessä. Asiasta voitaisiin informoida perheelle jo nyt menevässä kirjeessä sekä seurakuntalehdessä ja nettisivuilla perhemessun ilmoituksen yhteydessä. Erityisesti lapsille suunnattuja perhemessuja järjestetään Lahden seurakuntayhtymässä vähän alle kymmenen vuodessa (Lahden seurakuntayhtymä 2013d). Vapaaehtoisten työpanosta voisi hyödyntää Raamattujen jakamisessa ja lapsen nimen merkitsemisessä niihin. Tämä voitaisiin suorittaa esimerkiksi messun jälkeen. Oman Raamatun hakeminen aikuiselta, joka kirjoittaa siihen lapsen nimen, onnittelee lasta ja mahdollisesti myös katselee Raamattua hetken hänen kanssaan, olisi aivan varmasti tarpeeksi henkilökohtaista (ja jännittävää) lapselle.

Yllämainittu esimerkkiratkaisu vaatisi sen, että perheelle kirjeitse annettava informaatio sisältäisi selkeästi eri vaihtoehdot Raamatun saamiseksi. Kirjeen pitäisi ehtiä perheelle ennen kuin vapaaehtoinen ottaa perheeseen yhteyttä (näin ei ilmeisesti aina tapahdu tällä hetkellä). Vapaaehtoisen olisi ehdottoman tärkeää saada perheeseen puhelinyhteys, jotta voitaisiin sopia, halutaanko käynti vai

haetaanko Raamattu itse. Tämä saattaa osoittautua ongelmalliseksi, mikäli perheen puhelinnumerot ovat salaisia tai prepaid-liittymiä.

Tämän tutkimuksen mukaan huomattava määrä käyntejä on jäänyt tekemättä Launeen ja Salpausselän alueella (viittaa vain näihin alueisiin, koska Keski-Lahden ja Joutjärven alueilla oli katkos käyntien tekemisessä tutkimushetkellä). Vaikka näin pienen otannan tutkimuksesta ei voi tehdä täysin yksinkertaistettuja johtopäätöksiä, on tuloksissa silti pohtimisen aihetta. Vapaaehtoisten illassa käydyissä keskusteluissa syiksi nousi ainakin se, ettei perhettä saada joko puhelimitse tai kotoa kiinni. Näitä tilanteita tulee myös varmasti olemaan tulevaisuudessakin, joten siksi selkeästi informoitu vaihtoehto olisi tärkeä.

Monista vastauksista nousi esille, ettei perheessä oltu ymmärretty käynnin tarkoitusta, varsinkaan lapsi ei ollut ymmärtänyt. Näistä vastauksista on luettavissa huono informaation kulkeutuminen, kiireen tai viestinnän puutteellisuuden vuoksi. Lapsi tarvitsee ymmärryksensä tueksi aikuista, joten on erittäin tärkeää, että vanhemmat ymmärtäisivät, mistä käynnissä on kysymys. Lapsen valmistaminen vierasta aikuista ja tilannetta varten on tärkeää. Siksi tieto käynnistä pitäisi tavoittaa perhe ennen käynnin toteutumista.

Yksi selkeä teema, joka vapaaehtoisten illassa nousi esille, oli toive yhtenäisistä käytännöistä onnittelukäynneille. Nyt osa vapaaehtoisista soittaa ja sopii ajan etukäteen ja osa ei soita, vaikka numero olisikin. Samoin osa jättää perheen ollessa poissa kotoa Raamatun postilaatikkoon ja osa luovuttaa sen vain henkilökohtaisesti lapselle. Tällöin Raamattu jää saamatta, jos lasta ei tavoiteta. Onnittelukäynti saatetaan tehdä ennen kuin perhe on saanut edes ennakkotietoa kirjeitse asiasta. Mielestäni lappu, jonka kävijät voivat jättää postilaatikkoon kertoamaan, että ovat tavoitelleet perhettä, ei ole tarpeeksi selkeä. Siinä ei kerrota, miten perheen tulisi toimia lapun nähdessään. Lapussa lukee vain, että perhettä on yritetty tavoittaa ja puhelinnumerot. Perheessä ei välttämättä muisteta tai osata yhdistää viestiä aiemmin tulleeseen kirjeeseen, jossa käynnistä kerrotaan.

Suurin osa onnittelukävijöistä kertoo yrittävänsä käydä toimittamassa Raamattua useaan kertaan, mikäli ei saa perhettä puhelimitse kiinni. Yhtenäinen käytäntö voisi olla yksi käyntikerta ja jos lasta ei tuolloin tavoiteta, jätettäisiin selkeä viesti, joka sisältäisi yhteystiedot ja tiedon siitä, että käynnin voi vielä halutesaan sopia. Viestissä tulisi olla myös tieto mahdollisuudesta hakea Raamattu itse. Mikäli seurakunnissa päädytään esimerkiksi jakamaan Raamattuja myös perhemessussa, olisi viestissä hyvä olla kuluvan vuoden messupäivämäärät. Osa vapaaehtoisista ei näytä kokevan montaa yrityskertaa taakkana ja heidän sinnikkyytensä on ihailtavaa. Osasta vapaaehtoisia oli kuitenkin aistittavissa epävarmuus siitä, koska pitää lakata yrittämästä. Siksi yhtenäisten käytäntöjen olemassaolo olisi hyvä. Ne voisivat myös helpottaa mahdollisten uusien vapaaehtoisten perehdyttämistä.

Vapaaehtoiset kertovat monikulttuurisuuden näkyneen viime vuosien aikana onnittelukäyntityössä Lahden alueella. Heidän mukaansa käynnin tarkoitus tulee välillä huonosti ymmärretyksi, mutta ulkomaalaistaustaiset ovat usein huomattavasti vieraanvaraisempia ja kiinnostuneempia kuin suomalaiset perheet. Monikulttuurisuuden lisääntyminen täytyisi huomioida myös vapaaehtoisten perehdyttämisessä.

12.6 Oma ammatillinen kasvu ja eettisyys

Yleensä opinnäytetyöhön tiivistyy kaikki se osaaminen ja tieto, jonka on opiskeluiden aikana saanut. Tiesin hyvin vähän seurakunnan varhaiskasvatuksesta, kun aloitin tämän opinnäytetyön. Teoriapohjan muodostaminen ja sen sisäistäminen oli siksi melko pitkä prosessi. Jotta minulle olisi syntynyt kokonaiskuva seurakunnan varhaiskasvatuksesta ja siihen vaikuttavista asioista, oli tiedon hakeminen ja omaksuminen rajattava pääkäsitteisiin ja oleelliseen. Mielestäni onnistuin tässä melko hyvin ja tietomääräni on huomattavan paljon suurempi kuin vuosi sitten.

Tieteellistä prosessia voidaan kutsua myös argumentaatioksi, joka tarkoittaa sekä todistelua että väittelyä. Argumentaatio liitetään tieteellisessä ajattelussa

logiikkaan tai kriittiseen ajatteluun. (Mäkinen 2005, 100.) Vaikka sympatiani ja ymmärrykseni onnittelukäyntityötä kohtaan kasvoi tutkimuksen myötä, minun oli helpompi puhua epäkohdista kuin seurakunnan työntekijöiden olisi ollut. Se, että tarkastelin kirkon varhaiskasvatusta niin sanotusti ulkopuolisen näkökulmasta, oli lopulta mielestäni tutkimuksen eduksi. Jossain vaiheessa prosessia jouduin käymään tarkkaa pohdintaa siitä, kuinka paljon annan inhimillisyyden vaikuttaa omiin näkemyksiini. Kuten opponentin julkaisuseminaarissa sanoi, pohdintani oli välillä ”julman rehellistä”. Olen kuitenkin sitä mieltä, että uudistuminen vaatii uskallusta. Ulkopuolisena ja tutkimustulosten tukemana minulle on annettu mahdollisuus uskaltaa. Ihailen ohjaajaani, joka vasta muutaman virka- vuotensa aikana on toteuttanut seurakunnan tulevaisuuden visiota, oman opin- näytetyönsä ja nyt tämän tutkimuksen myötä. Tällaisella asenteella tulevaisuu- teen pitäisi kirkossa suunnata.

Olen oppinut kyselylomakkeella tehtävästä tutkimuksesta sen, että lomake pitää suunnitella hyvin etukäteen. Taustatietoa pitää olla tarpeeksi, mieluiten myös omakohtaista kokemusta tutkittavasta ilmiöstä. Tulosten analysoimiseen tulee varata aikaa, jotta pystyisi pitämään taukoja ja ottamaan etäisyyttä, mikä mah- dollistaa uusien havaintojen ja näkökulmien löytämisen. Käytin tulosten analy- soimiseen useamman kuukauden ja vielä juuri ennen palautustakin löysin vielä uusia havaintoja.

Aikataulussa pysymisen tärkeys on tutkimuksen kannalta tärkeää ja itse onnis- tuin siinä melko hyvin. Minulle työn aloittaminen on usein vaikeaa ja tapanani on lykätä sitä viimeiseen asti. Aina hetkittäin niin kävi tämänkin työn kanssa, mutta tutkimuksen selkeä tarpeellisuus ja tieto siitä, että sen hyödyntämiseen suhtau- dutaan vakavasti seurakunnassa, motivoi minua.

Tutkijan tulisi aina pyrkiä totuuteen ja varoa, etteivät hänen omat arvonsa pääse vaikuttamaan työhön (Mäkinen 2005, 98). Myös historian ymmärrys tulkinnan ja tulkitsijan näkökulmasta täytyisi ymmärtää, myöntää ja pyrkiä niiden ylittämi- seen (Mäkinen 2005, 103). Myönnän, että pohtiessani tutkimustuloksia ensim- mäisiä kertoja, näin niissä negatiivisia asioita enemmän kuin niissä oli, koska en ymmärtänyt tarpeeksi käyntien inhimillisiä puolia.

Tästä tutkimuksesta olisi tullut vielä parempi, jos vastauksia olisi saatu suoraan lapsilta. Kyselylomakkeessa oli erikseen lapsen mielipidettä huomioiva kysymys, mutta en voi saada täyttä varmuutta, onko vastaus oikeasti lapsen suusta. Varhaiskasvatuksen toiveena oli perheen mielipiteen selvittäminen, mikä on ymmärrettävää, koska vanhemmat ovat hyvin ratkaisevassa roolissa lapsen kristillisen kasvatuksen toteutumisessa.

Itse huomioin käynneillä saman asian, jonka vapaaehtoiset toivat esille keskusteluissa: lapset ovat yleensä paljon vastaanottavaisempia kuin aikuiset. Ei ole helppoa päättää, miten toimia käynnillä kun lapsi selkeästi odottaa, että vapaaehtoinen tulisi peremmälle mutta vanhempien viesti on täysin päinvastainen. Vapaaehtoiset kertovat, että tilanteen luonteen yleensä huomaa nopeasti ja sen mukaan toimitaan. Näin mielestäni pitääkin tehdä, parhaansa mukaan lapsen huomioiden.

Vastausten negatiivisuus yllätti mielestäni vapaaehtoiset. Lieventävänä näkökulmana illassa pohdittiin, olisiko käynyt niin, että väärin kohdelluiksi itsensä tunteneet perheet olivat saaneet väylän kertoa tunteistaan. Negatiivisen palautteen antaminen on ihmisille yleensä helpompaa kuin onnistumisten korostaminen. Tämä tarkoittaisi, että tässä tutkimuksessa korostuu negatiivisuus, vaikka hyviä kokemuksiakin olisi paljon. Saatu palaute ei negatiivisuudessaan ole kuitenkaan tarpeetonta.

Tämän opinnäytetyön aikana oma seurakuntatyöhön suuntautumiseni on vahvistunut todella paljon. Olen myös saanut paljon vahvistusta sille näkemykselle, että vapaaehtoistyön rooli ja merkitys tulee kasvamaan kirkossa. Itse haluisin työskennellä ja olla tekemässä seurakuntaa, jossa tuetaan osallisuutta, jokaiselle yritetään löytää tapa toimia ja työntekijät osaisivat antaa tilaa vapaaehtoisuudelle. Muutamissa seurakunnissa ollaan esimerkiksi menossa siihen suuntaan, että maallikot hoitavat messuvalmistelut. Vapaaehtoistyöntekijöiden arvostaminen on onnistuneen vapaaehtoistyön lähtökohta. Arvostaminen koostuu tukemisesta, perehdyttämisestä, selkeiden työnkäytäntöjen ja koulutuksen järjestämisestä sekä mahdollisuudesta itse vaikuttaa tehtävään työhön.

Ottamalla käyttöön vaihtoehtoinen ratkaisu onnittelukäyntien rinnalle ei automaattisesti ratkaise tällä hetkellä esiintyviä ongelmia. Voidaan myös pohtia, onko pienen lapsen perheen arjessa ollenkaan sellaista käsitettä kuin oikea hetki. Onnittelukäyntityötä ei voi kehittää pelkästään perheiden toiveita ja tarpeita ajatellen. On ajateltava myös vapaaehtoisia, joille tämä seurakunnan toimintamuoto antaa jo sellaisenaan jotain hyvin merkityksellistä. Tätä ei haluta viedä heiltä pois vaan ottaa heidät mukaan muutokseen ja uusiin toimintamalleihin, mieluiten jopa kehittämään ja ottamaan vastuuta niistä. Näin suunnattaisiin kohti sitä tulevaisuuden visiota, joka kirkolla vapaaehtoistyöstä on.

On todella hienoa, että seurakunta muistaa henkilökohtaisesti lapsia ja jakaa Lasten Raamattuja. (L41)

LÄHTEET

Harju Ulla-Maija, Niemelä Pauli, Ripatti Jaakko, Siivonen Teuvo ja Särkelä Riitta 2011. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita.

Helakorpi, Seppo 1999. Opinnäytetyö ja tutkimustoiminta ammattikorkeakouluissa. Opettajakorkeakoulun julkaisuja D:118. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko ja Sajavaara Paula, 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kansalaisareena ry. Euroopan vapaaehtoistoiminnan vuosi 2011. Tiedote 1.7.2011. Helsinki. Viitattu 6.3.2013.

Katekismus 2001. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi. Helsinki: Edita.

Kirkkohallitus 2013. Lapset seurakuntalaisina. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1. Helsinki.

Kirkkohallitus 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. Helsinki.

Kirkkohallitus 2007. Meidän kirkko - Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Sarja C 2007:10. Helsinki.

Kirkkojärjestys 1993/1055. II-osa, luku 3. I-osa, luku 5. 8.11.1991. Finlex: Ajan tasainen lainsäädäntö. Viitattu 13.3.2013.

Kuikka, Pirjo 2013. Lastenohjaaja, Salpausselän seurakunta. Lahti. Sähköpostiviestit. 10.4. ja 1.11. Vastaanottaja Netta Heinonen. Tulosteet tekijän hallussa.

Kuikka Pirjo 2012. Lastenohjaaja, Salpausselän seurakunta. Kasvatustyön keskus. Lahti. Opinnäytetyöpalaveri 23.11.

Kuikka Pirjo, 2011. Pehdyttäminen Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatuksen vapaaehtoistyössä. Produktiona pehdyttämiskansio. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpää.

Kuikka, Pirjo 2010. Pikkulapsityötä Lahdessa. Lehtiartikkeli. Kotimaa 16.

Kuikka, Pirjo. 2009. Lahdessa kotikäynnit vapaaehtoisvoimin. Lehtiartikkeli. Pikkuväki 5/2009.

Lahden kaupunki i.a. Tietoja Lahdesta. Viitattu 30.3.2013.

Lahden seurakuntayhtymä 2011. Pieni on suurta - esite. Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatus. Kasvatustyön keskus. Lahti.

Lahden seurakuntayhtymä 2012. Pikkulapsityön toimintakertomus. Pikkulapsityö 23130Y. Lahti.

Lahden seurakuntayhtymä 2013a. Henkilöt & Tilat. Toimipisteet. Viitattu 27.10.2013.

Lahden seurakuntayhtymä 2013b. Palvelut & Asiointi. Kasvatustyön keskus. Viitattu 27.10.2013.

Lahden seurakuntayhtymä 2013c. Tule mukaan. Lapsena ja perheenä. Viitattu 30.3.2013.

Lahden seurakuntayhtymä 2013d. Jumalanpalvelukset & Toimitukset. Jumalanpalvelukset. Perhemessut ja vauvakirkot. Viitattu 26.10.2013.

Lahden seurakuntayhtymä i.a. Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö 2011–2020. Seurakuntayhtymän esite.

Meidän kirkko - Osallisuuden yhteisö i.a. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015.

Mäkinen, Olli 2005. Tieteellisen kirjoittamisen ABC. Helsinki: Tammi.

Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoisuus, anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Parkkali, Ritva 2013. Lapsityönohjaaja, Teljän seurakunta. Pori. Sähköpostiviesti 24.11. Vastaanottaja Netta Heinonen. Tuloste tekijän hallussa.

Porkka, Jouko 2008. Kirkon kasvatustoiminta yhtenäiskulttuurista postmoderniin. Teoksessa Johdatus kristilliseen kasvatukseen s.153–220 . Toim. Jouko Porkka. Helsinki: Lasten keskus.

Posti 2011. Posti palvelee. ”Postinkulku on Suomessa luotettavaa – osoiteselvitys auttaa löytämään lähettäjän ja vastaanottajan” Tiedote 5.7. Viitattu 3.7.2013.

Rauha, Virpi 2013. Henkilöstösihteeri, Lahden seurakuntayhtymä. Sähköpostiviesti 28.10. Vastaanottaja Netta Heinonen. Tuloste tekijän hallussa.

Salonen Seija 1982. Seurakuntien lapsityön kehtoluokkatoiminnasta. Lahti.

Salonen, Seija 1982. Lahden seurakuntien lapsityön kehtoluokkatoimintaa pohdineen työryhmän selvitys. Lahden seurakunnan kasvatustyö. Lahti.

Sanna Lehtisaari, 2012. Lähimmäisenrakkautta, sitä se on – Tutkimus Suurella Sydämellä-vapaaehtoistyön konseptista. Opinnäytetyö. Diakoniamattikorkeakoulu. Järvenpää.

Seurakuntayhtymän tasekirja 2012. Lahden seurakuntayhtymä. Hyväksytty yhteisessä kirkkovaltuustossa 9.4.2013. Lahti.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Tule mukaan. Vapaaehtoistyö. Viitattu 18.10.2013.

The Lutheran World Federation 2009. Diaconia in Context: Transformation, Reconciliation, Empowerment. Switzerland: The Lutheran World Federation.

T.J. Vauramo 1982. Tarvitaanko pyhäkoulutyötä? Suomen pyhäkouluyhdistys. Helsinki.

Vapaaehtoisten ilta 2013. Kasvatustyön keskus. Lahti. Henkilökohtainen tiedonanto 17.10.2013.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Hakapaino.

TUTKIMUSLUVAN HAKEMINEN**Hakija:**

Netta Heinonen, sosionomi-diakoniopiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä / Järvenpää

Työn aihe:

Tutkimus perheiden mielipiteistä koskien 4-vuotiaiden onnittelukäyntejä Lahden seurakuntayhtymän alueella

Yhteistyökumppani: Lahden seurakuntayhtymä / Kasvatustyön keskus

Ohjaaja: Pirjo Kuikka, lapsityönohjaaja

Ohjaava opettaja: Päivi Sutinen, lehtori

Haen lupaa käyttää seurakunnan lapsityöltä saamiani yhteystietoja seuraavaan tarkoitukseen: tulen keräämään niiden avulla oheisen suunnitelman mukaista materiaalia tutkimukseen valituilta perheiltä lomakekyselyillä, haastatteluilla ja mahdollisilla kotikäynneillä. Tutkimustulokset menevät opinnäytetyöhöni. Kyselyyn vastaamiseen ja haastateltavaksi suostumiseen sisältyy vapaaehtoisuus ja perheille kerrotaan, miksi tietoa halutaan ja mihin sitä käytetään. Perheille tehdään selväksi, että tietoa hyödynnetään opinnäytetyöprosessissa, mutta nimettömästi.

Paikka ja aika: Järvenpäässä ____ / ____ / _____

Hakijan allekirjoitus ja nimenselvennys:

_____ Netta Heinonen

Tutkimuslupa myönnetty

_____ / ____ / _____

Tutkimusluvan myöntäjä:

Seppo Vesala. Kasvatustyön johtaja, Lahden seurakuntayhtymä

Allekirjoitus:

_____

Alkukeväinen tervehdys!

8.3.2013

Lahden seurakuntayhtymän vapaaehtoistyöntekijä kävi viime vuonna tuomassa onnittelutervehdyksen perheenne 4-vuotiaalle. Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatus haluaa kehittää vapaaehtoistensa toimintaa vastamaan nykypäivän lapsiperheiden tarpeita. Siksi olemme kiinnostuneita siitä, millaisena perheenne koki kyseisen onnittelukäynnin.

Tämän kirjeen mukana lähetämme teille kolmisivuisen kyselylomakkeen ja palautuskuoren. Toivomme, että vastaatte kysymyksiin ja postitatte kyselyn takaisin 12.4.2013 mennessä. Palautuskuori on valmiiksi maksettu. Saatujen vastausten perusteella seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijät arvioivat, tarvitseeko vapaaehtoisten toimintaa kehittää.

Tämä kysely on samalla osa opinnäytetyötä. Kyselylomakkeen vastaukset analysoi sosionomi-diakoniopiskelija Netta Heinonen Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Kyselyn tulokset tulevat osaksi hänen opinnäytetyötään, joka valmistuttuaan on luettavissa virtuaalisessa Theseus-tietokannassa. Tutkimusta sitoo luottamuksellisuus, kyselylomakkeiden tuloksista ei voi tunnistaa vastaajia.

Kysymyksiin vastaaminen ei vie kuin hetken. Vastauksenne ovat meille tärkeitä! Vastaamalla kyselyyn olette mukana kehittämässä Lahden seurakuntayhtymän varhaiskasvatuksen toimintaa paremmin perheitä palvelevaksi.

Ystävällisin terveisin

Lahden seurakuntayhtymän

varhaiskasvatuksen tunti

KYSELY PERHEESEENNE TEHDYSTÄ ONNITTELUKÄYNNISTÄ

(ympyröikää valintakysymyksissä sopiva vaihtoehto)

1. Minkä seurakunnan alueella asutte?

- 1 Keski-lahti
- 2 Laune
- 3 Joutjärvi
- 4 Salpausselkä

2. Kirjoittakaa tähän perheeseen kuuluvien lasten iät ja sukupuolet

_____	_____
_____	_____

3. Osallistuuko perheenne seurakunnan järjestämään toimintaan?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Jos vastasitte kyllä, niin kirjoittakaa tähän kuka/ketkä osallistuvat ja minkälaiseen toimintaan:

_____

4. Milloin seurakunnasta käytiin tekemässä onnittelukäynti? (kuukauden tarkkuudella riittää) _____ / _____

5. Oliko tämä ensimmäinen onnittelukäynti perheeseen?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Jos perheessänne on aiemminkin käyty onnittelukäynnillä, niin milloin (vuosi riittää)?

_____

6. Sovittiinko aika yhdessä kotikävijän kanssa?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

7. Oliko kotikäynnin ajankohta hyvä?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Jos ei, niin mikä siihen vaikutti? _____

8. Kuinka kauan kotikäynti kesti (suurin piirtein)?

- 1 alle 15 min
- 2 15-30 min
- 3 30-45 min
- 4 45-60 min

9. Minkälainen vaikutelma onnittelukäynnistä jäi?

- 1 erittäin huono   2 melko huono   3 en osaa sanoa   4 hyvä   5 erittäin hyvä

Perustelkaa, jos haluatte: _____

_____

10. Koetteko hyväksi sen, että vapaaehtoistyöntekijä teki onnittelukäynnin?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Perustelkaa, jos haluatte: _____

_____

11. Millä tavalla onniteltava lapsi otettiin mielestänne huomioon?

- 1 erittäin huonosti   2 melko huonosti   3 en osaa sanoa   4 hyvin   5 erittäin hyvin

Perustelkaa, jos haluatte: _____

_____

12. Tutustuiko onnittelukäynnin tehnyt vapaaehtoinen yhdessä lapsen kanssa

- 1 onnittelukorttiin
- 2 lapsityön toiminnan esitteeseen
- 3 Lapsen Raamattuun / virsikirjaan

14. Onko seurakunnan varhaiskasvatuksen esitteestä ollut hyötyä perheellenne?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Jos vastasitte kyllä, niin millaista? _____
_____

15. Koitteko onnittelukäynnin tarpeelliseksi?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

16. Mikä oli onnistuneinta kotiinne tehdyssä onnittelukäynnissä?

_____
_____

17. Millainen oli lapsen kokemus onnittelukäynnistä?

_____
_____

18. Vapaa sana, kehittämissuhteita yms.

_____
_____
_____
_____